

Arbeidsnotater

S T A T I S T I S K S E N T R A L B Y R Å

Dronningensgt. 16, Dep, Oslo 1. Tlf.*(02) 41 38 20

IO 77/35

10. oktober 1977

REGIONAL STATISTIKK - TILBUD, ØNSKER OG PLANER

INNHold

	Side
Forord	1
E. Hoffmann: Datagrunnlaget for regional samfunnsplanlegging	2
A. Rideng: Statistisk Sentralbyrås befolkningsprognosemodell ..	25
A. Hanekamhaug: Synspunkter på statistikkbehov og statistikkproblemer - sett fra kommunenivå	38
O. Brevik: Synspunkter på statistikkbehov og statistikkproblemer - sett fra fylkesnivå	45
A. Henschien: Aktuelle statistikkspørsmål vedrørende den kommunale og fylkeskommunale økonomi	51
H. Onsrud: Aktuelle statistikkspørsmål vedrørende miljø- og ressursforvaltning	66

Ikke for offentliggjøring. Dette notat er et arbeidsdokument og kan siteres eller refereres bare etter spesiell tillatelse i hvert enkelt tilfelle. Synspunkter og konklusjoner kan ikke uten videre tas som uttrykk for Statistisk Sentralbyrås oppfatning.

F o r o r d

Miljøverndepartementet og Statistisk Sentralbyrå har siden 1973 arrangert en serie med regionale statistikkonferanser, med representanter for de politiske, administrative og planleggende organer i fylker og kommuner. Konferansene kom i stand etter forslag fra utvalget for regionalstatistikk (Hofstad-utvalget) -jfr. NOU 1972:44, og Miljøverndepartementet har vært teknisk og økonomisk ansvarlig for konferansene. En hensikt med konferansene har vært å minne de lokale organer om det statistikktilbud som foreligger fra sentralt hold, og orientere om aktuelle planer for utbygging av dette tilbudet. En annen - og minst like vesentlig - hensikt har vært å få de lokale statistikkbrukere til å ta opp de sider ved det eksisterende statistikktilbud som er mangelfullt utfra deres behov. Byrået har gjennom disse konferansene fått flere verdifulle impulser til sitt arbeid - bl.a. til publiseringen NOS Strukturertall for kommunenes økonomi, og til arbeidet med en fast inndeling av kommunene i grunnkretser.

Den siste konferansen av dette slaget fant sted i Molde 31.august-1.september 1977, med representanter for Møre og Romsdal fylkeskommune og kommuner, og statlige organer i fylket. Derved hadde representanter fra alle fylker i landet deltatt på konferansene. Konferansene har stort sett fulgt et fast mønster og Statistisk Sentralbyrå har ønsket å samle hovedinnleggene fra konferansen i Møre og Romsdal for å kunne gi et bilde av de spørsmål som har vært tatt opp på disse konferansene. Innledningene fra lokalt hold har naturligvis alle vært forskjellige, men bidragene fra kommunalt og fylkeskommunalt hold i Møre og Romsdal gir et godt bilde av hvilke spørsmål man lokalt har vært særlig opptatt av når det gjelder statistikk. Byrået takker bidragsyterne for anledning til å nytte deres manuskripter.

DATAGRUNNLAGET FOR REGIONAL SAMFUNNSPLANLEGGING*

Av Eivind Hoffmann**

INNLEDNING

Hensikten med dette innlegg skal være å gjøre rede for litt av arbeidet i Statistisk Sentralbyrå, å minne om hvor vi står når det gjelder data på noen sentrale områder, og da særlig data som foreligger eller utarbeides sentralt i Byrået, og redegjøre litt for de utbyggingsplaner som eksisterer. Vi fra Byrået håper å få impulser til vårt arbeid med følgende spørsmål: Lager vi statistikk som ikke gir gode nok svar på brukernes spørsmål eller som kanskje ikke kan brukes i det hele tatt? Hvordan kan statistikkens form, presentasjonsmåte, publiseringshyppighet forbedres? Kan vi med forholdsvis små innsatser vesentlig forbedre allerede eksisterende statistikk? Hvilken ny statistikk bør vi lage?

Informasjonsgangen når det gjelder det statistikkbehovet ute i fylkene og kommunene kunne nemlig vært bedre enn den er. Selv om vi gjennom årene har atskillige forespørsler fra konsumenter å støtte oss til og dessuten har fått Hofstad-utvalgets utredning om regionalstatistikken (NOU1972:44), har den umiddelbare kontakt med de som til daglig sliter med å bruke våre og andres data ikke alltid vært så god som ønskelig. Disse regionale statistikk-konferanser som Miljøverndepartementet og Byrået har tatt initiativet til, har imidlertid bedret situasjonen betydelig når det gjelder brukere i fylker og kommuner.

DATAKILDER

Det viktigste datagrunnlag for den lokale planlegging er de kunnskaper som de mennesker som bor og arbeider i den aktuelle regionen har om sitt eget miljø. Dette er så selvsagt at det fortjener å gjentas. Disse kunnskapene vil ofte ikke være formalisert i tall og statistikk, ja - ikke engang satt ned på noe papir. Utnyttelsen av dem krever at en planlegger

---

* Foredrag på den regionale statistikkonferansen i Molde, 31/8-1977.

** Foredraget bygger på bl.a. tilsvarende foredrag av underdirektør Gisle Skancke og førstetekonsulent Jan Byfuglien på tidligere regionale statistikk-konferanser. Kolleger i Byrået har gitt merknader til et utkast og derved forbedret fremstillingen vesentlig.

er godt kjent med det fysiske og sosiale miljø i det samfunnet - den regionen - hun legger planer for. Mye av den skrevne informasjonen vil heller ikke være statistikk i vanlig forstand, men f.eks. årsmeldinger fra kommunale og private institusjoner og bedrifter i området, og avismeldinger og andre meldinger om begivenheter og nye tiltak. Aktuelle datakilder av denne typen er f.eks. kommunenes tekniske etater, tiltaksnemnd, sosialkontor, skolekontor og jordstyre og det lokale arbeidskontor; men dere kjenner mulighetene her bedre enn jeg. Mange av disse etatene lager også statistikk i mer formell forstand, men det er kanskje enda flere som burde gjøre det, bl.a. av hensyn til det lokale planleggingsarbeidet.

Ved planlegging for større regioner eller samfunn er det vanskeligere i det minste mer kostbart - å samle inn og bruke slike uformaliserte data. En mangler den nødvendige detaljerte oversikt. I meget større grad har planleggeren her behov for mer formalisert, systematisert og samordnet informasjon - kort sagt: statistikk.

Før jeg går over til å snakke om Byråets statistikktilbud, vil jeg minne om at det også er en lang rekke andre offentlige organer som utarbeider oversikter eller statistikk som kan være til nytte i den regionale planlegging. (Figur 1.)

STATISTISK SENTRALBYRÅ OG DETS VIRKSOMHET

Den offisielle statistikkproduksjon i Norge er i stor grad sentralisert i Statistisk Sentralbyrå. Fordelene med en slik sentralisering er at en lettere kan samordne statistikkbehovene, unngå dobbeltarbeid, foreta bearbeidingen etter standard definisjoner og klassifikasjoner slik at statistikkproduktet kan bli både enhetlig og sammenliknbart fra område til område og over tid. Dessuten er det lettere å gi god kontroll med og beskyttelse av individualdata.

Den offisielle statistikk skal gi materiale som er ønskelig og nødvendig i grunnlaget for avgjørelser i Regjering og Storting, og inneholde materiale som kan gå inn i grunnlaget for planlegging og avgjørelser i fylker, kommuner, næringslivet og private organisasjoner.

Statistisk Sentralbyrå er en selvstendig institusjon som ble grunnlagt for 100 år siden. Som sentralorgan i tilknytning til departementene sorterer Byrådet under Finansdepartementet.

FIGUR 1. VIKTIGE SENTRALE DATALEVERANDØRER

Meteorologisk institutt

Norges geografiske oppmåling

Norges sjøkartverk

Arbeidsdirektoratet

Rikstrygdeverket

Vegdirektoratet

Helsedirektoratet

Husbanken

Post- og teledirektoratene

Fiskeridirektoratet

Landbruksdepartementet

Landbruksorganisasjonene

Opplysningsrådet for biltrafikken

Norske kommuners sentralforbund

Statistisk Sentralbyrå

Listen er ikke fullstendig

Statistisk Sentralbyrå har i 1977 et budsjett på snaut 81 millioner kroner til disposisjon.

Byrået hadde i august -77 730 heltidsansatte, hvorav 160 arbeider ved et avdelingskontor i Kongsvinger. I tillegg har Byrået etablert en landsomfattende intervjuorganisasjon med 360 deltidsansatte intervjuere (1977). Denne intervjuorganisasjonen utfører undersøkelser for Byrået og andre offentlige organer.

Figur 2 viser litt om hvordan Byrået står i forhold til de viktigste datakilder og til de som bruker Byråets data.

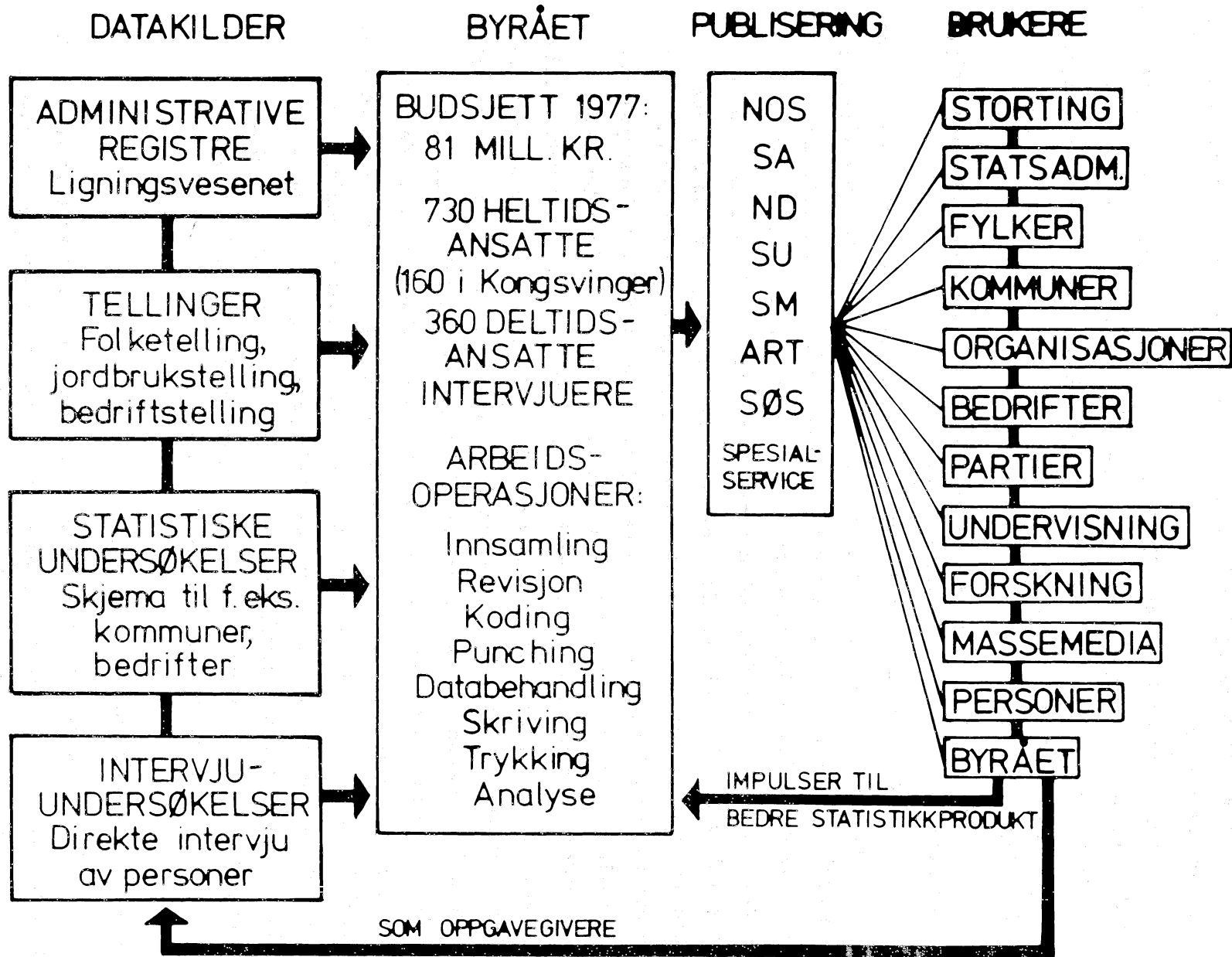
Veksten i Statistisk Sentralbyrås virksomhet har vært sterk i årene etter den annen verdenskrig, spesielt de siste 10-15 årene. Dette svarer til en utvikling en finner igjen i nær sagt alle land, uansett politisk styresett. (China er dog et unntak.) Grunnen til dette er sannsynligvis enkel: I tidligere tiders enkle samfunn, i stor grad basert på naturalhushold og med forholdsvis lite samkvem mellom land og landsdeler, var behovet for statistikk ikke særlig stort. Administrasjonssjefer og bedriftsledere kunne i stor utstrekning greie seg med den informasjon som de samlet i sine egne medarbeideres hjerner. Dette går ikke lenger. Det moderne samfunn er på alle områder blitt mer innfløkt og uoversiktelig, og samfunnets engasjement i styre og stell er blitt mye større enn det var før. Behovet for langsiktig planlegging for å følge utviklingen og få tak i de ulike sammenhenger som gjør seg gjeldende, er på felt etter felt blitt et ganske annet enn før. Her kommer statistikken inn i bildet som sentral informasjonsbærer. For mye av planleggingen for riket har regionale spesifikasjoner i statistikken vært tillagt underordnet betydning, og for den kommunale planlegging har man tidligere langt på vei kunnet klare seg med mindre formaliserte data. At vi nå har fått en kraftig utbygging av de administrative og planleggende organer mellom riket og kommunen gjør at behovet for regional statistikk øker.

REGIONAL ORGANISERING AV STATISTIKK

La meg så si litt om den regionale organiseringen av statistikk - de spørsmål vi møter når vi skal presentere statistikk for regionale enheter.

Først vil jeg imidlertid nevne et problem i denne forbindelse som bunner i vårt behov for å bevare tilliten hos våre oppgavegivere - enten det er personer eller bedrifter - tilliten til at ingen av de data som vi samler inn vil bli offentliggjort på en slik måte at noen skal kunne finne ut noe

FIGUR 2. BYRÅETS Plass i Samfunnet

om enkeltpersoner eller bedrifter. Dette har ført til den såkalte tre-enhets regelen, nemlig at det bak hvert tall i Byråets tabeller må være minst tre enheter. Det må med andre ord være minst tre bedrifter i næring a i region b for at Byrådet skal kunne oppgi tall for samlet produksjon i næring a i region b. En streng håndhevelse av denne regelen har av og til konsekvenser som både kan være plagsomme og litt lattervekkende, fordi Byrådet enkelte ganger nekter å gi data som egentlig er allment tilgjengelige, bare litt bryssomme å skaffe fram. Som følge av Byråets strenge praksis har det til gjengjeld ikke vært slikt tillitskriser mellom Byrådet og dets oppgavegivere som de har hatt i ganske mange andre land, der man til dels har hatt en mer liberal praksis. Når det gjelder data som er samlet inn av andre - f.eks. likningsmyndighetene - er det naturligvis disse som bestemmer hvorvidt det kan offentliggjøres enkeltopplysninger. Byrådet holder seg imidlertid til 3-enhets regelen.

I mange sammenhenger vil derfor den regionale spesifikasjonen i en statistikk måtte bestemmes av hva slags enheter det dreier seg om og hvilke andre spesifikasjoner man ønsker.

Et mer grunnleggende spørsmål gjelder hvilken metode som nyttes for stedfesting av de data som skal danne grunnlag for statistikk. I Miljøverndepartementet og andre steder arbeides det med systemer som tar sikte på at det i prinsippet skal være mulig å gi oppgaver på en enkel måte for en hvilken som helst geografisk avgrensning som man måtte ønske. I de aller fleste deler av landet er imidlertid dette et langsiktig perspektiv, og til så lenge vil en måtte benytte regionale inndelinger med faste grenser. Også etter at dette geodatasystemet er fullstendig etablert, vil det for mange formål være mest hensiktsmessig (og billigere) å nytte data for regioner med faste grenser - f.eks. der man ønsker sammenliknbare tidsserier.

De viktigste regionale inndelingene er naturligvis kommunene og fylkene, som er enhetene for det meste av den regionale planlegging og som svarer til myndighetsområdet for de regionale organer som skal sette planene ut i livet. Så sant det ikke er alvorlige tekniske hindringer og ikke strider mot hensynet til oppgavegiverne, søker Byrådet derfor å bruke kommuner og/eller fylker som regionale enheter.

Vi er klar over at særlig i den kommunale planlegging vil kommunen i mange tilfeller være en for grov regional enhet. En mulighet er da å dele kommunene i mindre kretser. Mye tyder på at folketellingskretsene i det store og hele kunne være hensiktsmessige hvis de fikk permanente og dokumenterte grenser. Byrådet har nå startet arbeidet med å etablere slike kretsenheter - grunnkretser. Til nå er det sendt ut forslag om kretsinndeling til 153 kommuner i 8 fylker. Forslag til kommunene i Møre og Romsdal vil bli sendt ut i løpet av høsten. Byrådet vil nytte grunnkretsene som en slags regional grunnenhet i mange sammenhenger, og følgelig sikre at det er mulig å føre flest mulig data tilbake ikke bare til den kommune de refererer seg til, men også grunnkretsen. Et viktig hjelpemiddel til dette vil være et adresseregister - og Byrådet har startet arbeidet med å opprette et slikt register. Krets blir et kjennemerke i registeret. Det ville være gunstig å få noen uttalelser om hvilke data det er av særlig betydning å ha på kretsnivå.

Det bør nevnes at man nå kan få oppgaver fra Jordbrukstillingen i 1969 for folketellingskretsene.

Også når det gjelder tverrkommunale regioner synes grunnkretser å gi gode muligheter. Vi har gjort noen forsøk på å bygge opp vassdragsregioner rundt noen av våre viktigste vassdrag med folketellingskrets som enhet. Såvidt vi kan forstå gir dette en forholdsvis god tilnærming til nedslagsfeltene rundt vassdragene. Resultatene av disse forsøkene er presentert i Miljøstatistikk 1976.

I mange sammenhenger der det ikke er mulig å gi data på kommunenivå vil fylket være en altfor grov region. Spørsmålet er da hvilke mellomliggende regioner som bør benyttes. Som kjent har Byrådet laget en egen inndeling i handelsdistrikter (i alt ca. 105), mest mulig dannet etter sentrum-/omlandkriterier. Som dere ser av oversikten over publikasjoner fra Byrådet, blir handelsdistrikter benyttet på ganske mange statistikkområder. Imidlertid synes det som om denne regioninndelingen er lite kjent og lite benyttet av de som driver med regional planlegging, mens den blir en del brukt av næringslivet. En rolle spiller det sikkert at handelsdistriktene ikke svarer til administrative enheter, men vi tror at data på handelsdistriktnivå kan være svært nyttige i mange sammenhenger, særlig hvis man kan kombinere den med andre kunnskaper om de lokale forhold. Det foreligger uttalelser om at handelsdistriktene stort sett er gode funksjonelle enheter.

Det tredje spørsmålet som må nevnes er påliteligheten av regionale data. Dette er f.eks. meget aktuelt i samband med utvalgsundersøkelser. Når det gjelder Byråets utvalgsundersøkelser har både utvalgplan og utvalgsstørrelser tidligere gjort det vanskelig å bruke finere regional inndeling enn den meget grove handelsfelt-inndelingen (det er i alt fire handelsfelt), med særlig spesifisering av Oslo. Med den nye utvalgplanen som vi tok i bruk fra 1975, vil vi ved undersøkelser med store utvalg kunne gi tall for 11 regioner med fra 1 til 3 fylker. Møre og Romsdal er en slik region.

Også ved totalundersøkelser kommer spørsmålet inn, fordi kravet til pålitelighet for tallene fra f.eks. en kommune er vesentlig større dersom disse tallene skal offentliggjøres for seg, enn om de bare skal gå inn i fylkestall eller landstall; der feil vil oppveie hverandre og i alle fall være relativt små - mens de kan være store sett i relasjon til det riktige tallet for kommunen.

Vi har grunn til å tro at en standard kommunegruppering er et nyttig hjelpemiddel i den oversiktlige samfunnsplanleggingen, særlig på landsdels- og riksnivå, men også på fylkesnivå og i den vanlige regionplanleggingen. Byrådet har derfor utarbeidet en slik standard inndeling av kommunene for statistiske formål. Til grunn for denne kommunegrupperingen ligger to kriterier: Næringsstruktur og sentralitet. Sentralitetskriteriet er daglig reisetidsavstand fra sentrum i kommunene til et større tettsted og reisetiden for å komme til et landsdelssenter. Kommunegrupperingen deler landets kommuner i 9 typer, landbrukskommuner (eks. Norddal), mindre sentrale blandede landbruks- og industrikommuner (eks. Tingvoll), fiskerikommuner (eks. Herøy), blandede tjenesteytings- og industrikommuner (eks. Molde) osv.

REGIONAL STATISTIKK I DAG

Noen detaljert oversikt over Byråets statistikkproduksjon er det ikke mulig å gi gjennom et innlegg av denne typen. Oversikten over statistikkområder som er gitt i figur 3 og stikkordene i de to oversiktene - "Publikasjoner fra Statistisk Sentralbyrå" og "Hvem svarer på hva" bør kunne gi et godt inntrykk av hvilke områder som er dekket. Her vil jeg trekke fram noen eksempler på statistikk som jeg tror kan ha særlig betydning for den regionale planlegging.

FIGUR 3. STATISTIKKOMRADER

- I. Meteorologiske forhold
- II. Befolkning og helseforhold
- III. Arbeidsmarked
- IV. Nasjonalregnskap og utenriksregnskap
- V. Jordbruk, skogbruk og jakt
- VI. Fiske og fangst
- VII. Bergverksdrift, industri, kraftforsyning, bygge- og anleggsvirksomhet
- VIII. Utenrikshandel
- IX. Innenlandsk handel m.v.
- X. Sjøtransport
- XI. Annen samferdsel
- XII. Offentlige finanser
- XIII. Penger og kreditt
- XIV. Priser
- XV. Lønninger
- XVI. Inntekt og formue
- XVII. Forbruk
- XVIII. Boliger og boforhold
- XIX. Sosiale forhold
- XX. Rettsforhold
- XXI. Utdanning og forskning
- XXII. Kultur
- XXIII. Ferie og friluftsliv
- XXIV. Valg

La meg først nevne statistikk med inntektsfordelinger for den enkelte kommune basert på likningsmaterialet. Statistikken utarbeides hvert år og offentliggjøres i "Nye distriktstall". Regnskapssammendrag for hver kommune offentliggjøres også i "Nye distriktstall".

Særtrykk fra "Nye distriktstall" vil så bli samlet slik at det blir to tabellpublikasjoner med kommunetall fra skattelikning og kommuneregnskap.

Et utvalg oppnevnt av Norske Kommuners Sentralforbund har kommet med forslag om en del nøkkeltall egnet til å karakterisere kommunenes økonomi og virksomhet. Oppgaver for 1974 ble publisert i vår. Oppgaver for 1975 vil komme i løpet av denne høsten. I tabellene 1 og 2 er det gitt noen tall fra Møre og Romsdal og gjennomsnittstall for noen kommunetyper.

Befolkningsstatistikken er det området vi dekker best når det gjelder statistikk for mindre geografiske enheter. Hvert år gir vi ut publikasjonen "Folketallet i kommunene". Den er klar i manuskript i februar, og gir foruten foreløpige folketall i hver kommune ved siste årsskifte, også foreløpige oppgaver for nest siste år over folkemengdens bevegelse i kommunen. Det vil si statistikk over fødte, døde, inn- og utflytting. Fra 1974 gis det også kvartalsvis befolkningsstatistikk for kommunene. De publiseres i Nye distriktstall.

Hvert år sender Byrået ut publikasjonen "Folkemengden etter kjønn, alder og ekteskapeleg status" med forholdsvis detaljert statistikk for hver enkelt kommune. "Folkemengdens bevegelse" kommer også hvert år. Den har fylket som regional enhet, gir ekteskap, fødsler, skilsmisser og dødsfall.

Flyttestatistikk lager vi også hvert år i en egen publikasjon. Den viser for hvert fylke og hvert handelsdistrikt tallet på flyttere, hvor innflytterne kommer fra og hvor utflytterne flytter hen. Tilsvarende oversikt over inn- og utflytting kan vi i en viss grad skaffe for den enkelte kommune. Slike tall er gitt i de Statistiske fylkeshefter 1973 (for 1971 og 1972), og de vil komme i Statistiske fylkeshefter 1977 (sumtall for 1973-75).

Når det gjelder løpende befolkningsstatistikk for inndelinger som er mindre enn kommunen så får fylkets utbyggingsavdeling og folke- og skolekretserne hvert år tilsendt befolkningsstatistikk for valgkretser og skolekretser i kommunene. Det vil være interessant å høre i hvilken grad denne har vært til nytte. Det er også mulighet - mot betaling - å få produsert tabeller fra det sentrale personregisteret. Spørsmål om

Tabell 1. Brutto driftsutgifter pr. innbygger, etter hovedkapittel. Kr. Kommunetyper og kommuner

	1.1 Sentral- admini- strasjon	1.2 Under- visning	1.3 Helse- vern	1.4 Sosial omsorg og so- sial trygd	1.5 Kirke- og kultur- formål	1.6 Utbyg- gings- og bolig- formål	1.7 Kommunens forret- nings- drift	1.8 Ymse formål	1.1-1.8 I alt
1 Landbrukskommuner	208	1300	107	741	94	350	277	223	3300
2 Mindre sentrale, blandede land- bruks- og industrikommuner .	174	1161	84	756	87	352	307	192	3114
3 Sentrale, blandede landbruks- og industrikommuner	160	997	114	759	79	331	538	128	3105
4 Fiskerkommuner	216	1408	113	687	95	353	104	189	3165
5 Mindre sentrale industri- kommuner	185	1071	122	791	99	481	451	164	3363
6 Sentrale industrikommuner	164	908	91	867	84	507	520	128	3269
7 Særlig sentrale, blandede tjenesteytings- og industri- kommuner	221	1005	853	1167	152	817	1014	194	5424
8 Øvrige blandede tjeneste- ytings- og industrikommuner .	176	971	146	818	102	595	428	173	3407
9 Andre kommuner	191	1209	94	769	82	376	301	216	3237
Gjennomsnitt for alle kommuner .	194	1042	374	927	113	589	618	179	4037
Inntil 1 000 innbyggere	286	1483	222	837	115	479	242	280	3944
1 000 - 1 999 "	254	1406	151	755	113	392	220	243	3533
2 000 - 2 999 "	225	1373	94	783	95	380	248	220	3420
3 000 - 4 999 "	197	1192	113	773	89	369	382	189	3304
5 000 - 6 999 "	177	1077	110	758	89	375	360	166	3111
7 000 - 8 999 "	171	1071	97	804	87	443	398	171	3241
9 000 - 10 999 "	173	1016	156	820	99	515	488	151	3417
11 000 - 13 999 "	165	969	87	824	81	474	426	143	3169
14 000 - 17 999 "	172	989	161	864	78	492	438	129	3323
18 000 - 24 999 "	191	998	139	776	92	630	644	177	3648
25 000 - 34 999 "	177	896	136	841	94	600	489	145	3377
35 000 - 59 999 "	162	912	224	841	111	632	604	179	3665
Over 60 000 "	229	1009	1130	1297	179	920	1185	215	6164
1501 Alesund	149	946	65	770	100	565	751	192	3538
1502 Molde	195	1061	77	769	101	711	892	234	4039
1503 Kristiansund	170	815	62	832	104	656	768	157	3564
1511 Vanylven	150	1239	24	660	73	367	50	193	2755
1514 Sande	175	1163	18	524	82	434	20	93	2515
1515 Herøy	129	1141	22	723	72	280	69	117	2553
1516 Ulstein	183	1062	39	808	101	492	689	111	3485
1517 Hareid	184	1098	29	916	71	272	572	193	3335
1519 Volda	136	1238	45	529	89	375	564	234	3210
1520 Ørsta	118	1194	41	656	73	380	676	218	3356
1524 Norddal	238	1425	46	1258	73	351	791	350	4532
1525 Stranda	166	1163	56	687	92	457	452	239	3312
1527 Ørskog	150	1125	28	651	72	329	1034	213	3603
1528 Sykkylven	160	1106	28	535	88	350	581	195	3043
1532 Giske	240	985	21	714	110	424	516	127	3139
1534 Haram	144	1209	23	746	102	636	653	228	3742
1535 Vestnes	140	1208	44	1050	113	197	990	183	3927
1539 Rauma	136	1015	42	906	61	377	565	212	3314
1543 Nesset	168	1246	19	733	164	339	774	179	3621
1545 Midsund	197	1294	54	675	75	410	29	161	2894
1546 Sandøy	228	1306	45	1120	69	637	26	142	3573
1547 Aukra	154	1170	57	686	92	399	15	127	2702
1548 Fræna	143	1103	39	685	55	432	17	230	2704
1551 Eide	131	1233	48	863	58	258	18	229	2838
1554 Averøy	191	1267	30	738	80	420	12	206	2943
1556 Frei	179	776	6	714	81	333	23	157	2267
1557 Gjemnes	170	1272	24	764	120	238	444	249	3280
1560 Tingvoll	179	1179	34	896	89	333	889	252	3851
1563 Sunndal	195	1207	38	748	88	676	486	153	3591
1566 Surnadal	196	1163	35	511	88	317	543	191	3042
1567 Rindal	202	1195	19	1002	72	188	1866	160	4704
1569 Aure	185	1211	11	518	70	382	794	173	3344
1571 Halså	223	1284	38	958	117	465	877	344	4306
1572 Tustna	219	1456	38	1254	101	376	13	131	3587
1573 Smøla	184	1335	32	711	102	290	318	186	3158
15 Gjennomsnitt for alle kommu- ner i Møre og Romsdal	165	1090	45	756	91	473	595	193	3409

Tabell 2. Driftsutgifter til grunnskolen pr. innbygger, pr. elev og pr. klasse. Kr. Kommunetyper og kommuner

	Brutto driftsutgifter pr. innbygger	Netto driftsutgifter pr. innbygger	Brutto driftsutgifter pr. elev	Brutto driftsutgifter pr. klasse	Lønnsutgifter pr. elev	Andre driftsutgifter pr. elev	Lønnsutgifter pr. klasse	Andre driftsutgifter pr. klasse
1 Landbrukskommuner	1206	523	8246	138497	5586	2660	93822	44675
2 Mindre sentrale, blandede landbruks- og industrikommuner	1078	477	7016	127936	4926	2090	89830	38105
3 Sentrale, blandede landbruks- og industrikommuner	912	492	6021	124417	4371	1650	90323	34094
4 Fiskerikommuner	1345	539	8083	129670	5547	2536	88987	40683
5 Mindre sentrale industrikommuner	991	526	6199	123552	4650	1549	92676	30876
6 Sentrale industrikommuner	827	488	5553	123271	4292	1261	95282	27988
7 Særlig sentrale, blandede tjenesteyttings- og industrikommuner	770	553	5876	135551	4543	1334	104785	30766
8 Øvrige blandede tjenesteyttings- og industrikommuner	890	489	5981	129158	4562	1419	98517	30641
9 Andre kommuner	1135	516	7166	134428	5045	2121	94645	39783
Gjennomsnitt for alle kommuner	907	517	6272	130561	4670	1602	97207	33354
Inntil 1 000 innbyggere	1398	635	9938	134242	6368	3570	86023	48220
1 000 - 1 999 "	1320	560	8854	139794	5878	2976	92810	46984
2 000 - 2 999 "	1279	555	8420	137710	5781	2638	94560	43150
3 000 - 4 999 "	1115	535	7143	131778	4989	2154	92038	39740
5 000 - 6 999 "	977	470	6334	124875	4586	1749	90400	34475
7 000 - 8 999 "	978	477	6174	124686	4549	1625	91877	32809
9 000 - 10 999 "	928	515	5921	124869	4476	1445	94388	30482
11 000 - 13 999 "	900	490	5877	126806	4389	1488	94708	32098
14 000 - 17 999 "	905	524	5841	127073	4451	1389	96844	30228
18 000 - 24 999 "	889	516	5812	130983	4549	1263	102527	28456
25 000 - 34 999 "	812	507	5522	123801	4324	1198	96949	26852
35 000 - 59 999 "	825	501	5620	126356	4296	1324	96594	29762
Over 60 000 "	723	547	6099	141669	4748	1351	110287	31382
1501 Alesund	847	519	5679	124917	4515	1164	99307	25610
1502 Molde	898	504	5867	129357	4741	1126	104536	24821
1503 Kristiansund	752	455	5245	138913	4239	1005	112282	26631
1511 Vanylven	1183	454	7065	116846	5419	1647	89615	27231
1514 Sande	1123	311	7192	105237	5424	1768	79368	25868
1515 Herøy	1076	455	6129	112013	4551	1578	83171	28842
1516 Ulstein	971	417	5759	109044	4515	1244	85489	23556
1517 Hareid	1062	496	5934	125114	4397	1537	92714	32400
1519 Volda	1164	490	7064	126575	5831	1233	104479	22096
1520 Ørsta	1136	456	6496	122857	4956	1540	93736	29121
1524 Norddal	1336	586	9032	126455	6578	2455	92091	34364
1525 Stranda	1115	546	6666	125295	4744	1923	89159	36136
1527 Ørskog	1069	409	5975	114020	4062	1913	77510	36510
1528 Sykkylven	1078	550	6417	119778	4754	1663	88741	31037
1532 Giske	965	438	5317	113468	4270	1047	91128	22340
1534 Haram	1167	419	6855	115136	5223	1633	87716	27420
1535 Vestnes	1052	515	7236	121904	5150	2087	86750	35154
1539 Rauma	970	485	6468	115586	5042	1425	90114	25471
1543 Nesset	1184	495	7568	110737	5344	2225	78184	32553
1545 Midsund	1204	486	6915	130350	4777	2138	90050	40300
1546 Sandøy	1200	577	7269	109421	5322	1948	80105	29316
1547 Aukra	1110	402	6379	125800	4590	1789	90520	35280
1548 Fræna	1070	435	6287	115041	4821	1466	88216	26824
1551 Eide	1178	445	6754	127357	4981	1773	93929	33429
1554 Averøy	1175	496	7182	134587	4484	2698	84022	50565
1556 Frei	717	429	6911	140813	3009	3902	61313	79500
1557 Gjemnes	1205	445	7872	134731	5128	2744	87769	46962
1560 Tingvoll	1131	467	7684	141759	5406	2279	99724	42034
1563 Sunndal	1144	765	6707	140631	4926	1781	103292	37338
1566 Surnadal	1131	608	7419	143170	5310	2109	102468	40702
1567 Rindal	1130	447	8015	123286	5666	2350	87143	36143
1569 Aure	1184	415	9426	127250	6288	3138	84893	42357
1571 Halså	1206	431	8224	147059	5944	2280	106294	40765
1572 Tustna	1336	142	8904	121231	6316	2588	86000	35231
1573 Smøla	1178	577	8575	130103	6134	2441	93069	37034
15 Gjennomsnitt for alle kommuner i Møre og Romsdal	1013	490	6421	124250	4834	1587	93548	30702

dette kan rettes til den lokale datasentral.

Resultatene fra Bedriftstillingen 1974 foreligger i fylkeshefter. Tellingen omfatter alle næringer utenom jordbruk, skogbruk, fiske, utenriks sjøfart, en del statseide kommunikasjoner, helsevern, undervisning og offentlig administrasjon. Fylkesheftene inneholder også kommunetall - jfr. tabell 28, men dessverre er svært mange av oppgavene her blitt offer for den tidligere omtalte tre-enhets regelen. Også oppgavene for kommunenes tekniske etater er blitt et unødig offer for denne regelen.

En kommunal-teknisk statistikk er utarbeidet for 1975 av Norske Kommuners Sentralforbund i samarbeid med Byrådet. I tabell 3 og 4 er det presentert noen av oppgavene fra statistikken. Et utvalg av resultatene vil bli offentliggjort av Byrådet i løpet av høsten. Norske kommuners sentralforbund vil offentliggjøre resten av resultatene.

I statistikken for videregående skoler finnes det foruten oppgaver om hvor mange elever det er i hver kommune, opplysninger om tallet på elever som har sitt hjemsted i skolekommunen, i andre kommuner i samme fylke og i kommuner i andre fylker. Disse tallene offentliggjøres i Nye Distriktstall. For øyeblikket offentliggjøres det også statistikk over hvor mange det er av elevene som gikk ut av grunnskolen i 1974 som har begynt på videregående skoler.

Transport og samferdsel er viktige elementer i den lokale og regionale planlegging - jfr. arbeidet med Norsk veiplan 2 og Norsk samferdselsplan. Både Vegdirektoratet og Byrådet lager statistikk som vi vil tro er nyttig i denne sammenheng. I år er det i Nye Distriktstall rundt ut en fylkesvis snarstatistikk for lastebil basert på sentralregisteret for motorkjøretøyer og statistikk over veitrafikkulykker i kommunene i 1976. Senere i høst vil resultatene fra Løsfartsundersøkelsen 1975 komme i en egen publikasjon.

La meg ellers nevne at vi i ulike sammenhenger gir tall ned på fylkes og kommunenivå for produksjonsforholdene i jordbruks-, skogbruks- og fiskerinæringene, over industriproduksjonen,

over politiske forhold, bare for å nevne noen eksempler. I "Veiviser i norsk statistikk" er det angitt hvilket regionalt nivå man kan få oppgaver for, men det lønner seg å ta direkte kontakt med Byrådet for å få greie på om vi har klart å forbedre statistikken på dette punktet siden "Veiviseren" ble laget.

Tabell 3. Kommunale og private vannverk 1975. Møre og Romsdal

Kommune	Kommunale vannverk					Private vannverk	
	Kommunale vannverk	Gjennomsnittlig vannmengde Produisert	Samlet rørlengde	leiligheter og fritidshus tilknyttet	abonnenter med vannmålere	private vannverk	leiligheter og fritidshus tilknyttet
		m ³ /døgn	km				
1501 ÅLESUND	3	21000	175	13000	700	11	1200
1502 MOLDE	1	12000	57	5500	30	3	1000
1503 KRISTIANSUND	1	15000	72	7135	48	-	.
1511 VANYLVEN	..	..	-	..	..	..	..
1514 SANDE	1	..	3	27	-	2	110
1515 HERØY	-	.	-	.	.	7	1316
1516 ULSTEIN	-	.	14	.	.	3	..
1517 HAREID	-	.	..	.	.	3	671
1519 VOLDA	1	3000	31	1500	60	3	260
1520 ØRSTA	1	4300	33	1100	80	4	300
1524 NORDDAL	-	.	-	.	.	4	300
1525 STRANDA	..	..	..	..	..	..	..
1527 ØRSKOG	-	.	-	.	.	5	..
1528 SYKKYLVEN	-	.	..	.	.	5	1320
1532 GISKE	..	..	..	..	..	..	..
1534 HARAM	-	.	-	.	.	8	..
1535 VESTNES	-	-	-	-	-	7	..
1539 RAUMA	2	..	..	..	20	4	..
1543 NESSET	-	.	26	.	.	5	450
1545 MIDSUND	-	.	-	.	.	2	240
1546 SANDØY	-	.	..	.	.	4	..
1547 AUKRA	-	.	..	.	.	1	700
1548 FRÆNA	-	.	-	.	.	8	1730
1551 EIDE	-	.	-	.	.	3	555
1554 AVERØY	-	.	-	.	.	4	1086
1556 FREI	-	.	2	.	.	4	1100
1557 GJEMNES	..	..	..	..	..	..	..
1560 TINGVOLL	-	.	-	.	.	2	600
1563 SUNNDAL	2	2300	34	2168	34	2	530
1566 SURNADAL	1	1300	23	350	-	3	200
1567 RINDAL	..	..	10	..	..	..	..
1569 AURE	1	150	9	130	..	2	100
1571 HALSA	-	.	-	.	.	2	229
1572 TUSTNA	-	.	..	.	.	4	235
1573 SMØLA	-	.	-	.	.	7	600

K i l d e : Norske kommuners sentralforbund - Kommunalteknisk statistikk.

Tabell 4. Kommunal renovasjon 1975. Møre og Romsdal

Kommune	Leilig- heter med reno- vasjon	Hytter med reno- vasjon	Avfalls- mengde pr. år (ukomp- rimert)	Behandlingsmetode			
				De- poner- ing	Opp- maling	For- brenning	Annet
			m ³				
1501 ÅLESUND	12 000	-	42 000			x	
1502 MOLDE	6 000	-	22 000			x	
1503 KRISTIANSUND	7 105	12	41 000			x	
1511 VANYLVEN	..	..	..				
1514 SANDE	450	-	1 500	x			
1515 HERØY	1 910	-	10 505	x			
1516 ULSTEIN	1 100	-	..	x			
1517 HAREID	..	-	2 500	x			
1519 VOLDA	1 400	-	..				x
1520 ØRSTA	1 290	4	85 000			x	
1524 NORDDAL	230	-	-				x
1525 STRANDA	..	..	..				
1527 ØRSKOG	-	-	..				
1528 SYKKYLVEN	1 250	-	..				x
1532 GISKE	..	..	..				
1534 HARAM	1 400	-	..				x
1535 VESTNES	-	-	..				
1539 RAUMA	1 160	-	..	x			
1543 NESSET	750	-	1 500	x			x
1545 MIDSUND	200	-	1 000	x			
1546 SANDØY	160	-	900	x			x
1547 AUKRA	705	-	2 600	x			
1548 FRÆNA	840	-	5 000	x			x
1551 EIDE	340	-	1 600	x			
1554 AVERØY	750	-	350	x			
1556 FREI	987	612	..				x
1557 GJEMNES	..	..	..				
1560 TINGVOLL	405	-	1 360	x			
1563 SUNNDAL	1 970	-	72 000	x			
1566 SURNADAL	1 000	-	5 000	x			
1567 RINDAL	..	..	..				
1569 AURE	115	-	600	x			
1571 HALSA	600	-	1 000	x			
1572 TUSTNA	-	-	.				
1573 SMØLA	600	-	3 000				x

K i l d e : Norske kommuners sentralforbund - Kommunalteknisk statistikk.

Jeg vil så bare minne om Folke- og bolig tellingen 1970 - selv om den for de fleste av dere nok synes lite aktuell. Hovedresultater fra tellingen er publisert for alle kommuner i særskilte hefter - ett for hver kommune. I kommuneheftene er det gitt en del statistikk på tellingskretsnivå, eksempelvis befolkningen etter alder og kjønn og etter levevei og en del tall om boligmassen. For kommuner som har fått nye grenser etter 1970 - f.eks. fordi de er delt - er det laget nye tabeller i samsvar med de nye grensene.

I tillegg til de trykte publikasjoner fra folke- og bolig tellingen er det laget en del tabeller som ikke skal trykkes, og som gjelder administrative enheter og tellingskretser.

Fra utrykte tabeller vil statistikkbrukere kunne få oppgaver såfremt de ikke er fortrolige. Oppgaver kan fås i form av kopi eller avskrift av tabellene. Statistikk vil også kunne fås på bånd eller ved utskrivning av tabeller fra bånd. Spesialbearbeidinger vil kunne foretas i den utstrekning Byrådet har kapasitet. Bortsett fra mindre oppdrag som ikke krever spesiell maskinkjøring, må det betales en godtgjøring for oppgavene.

LITT OM PLANENE FRAMOVER

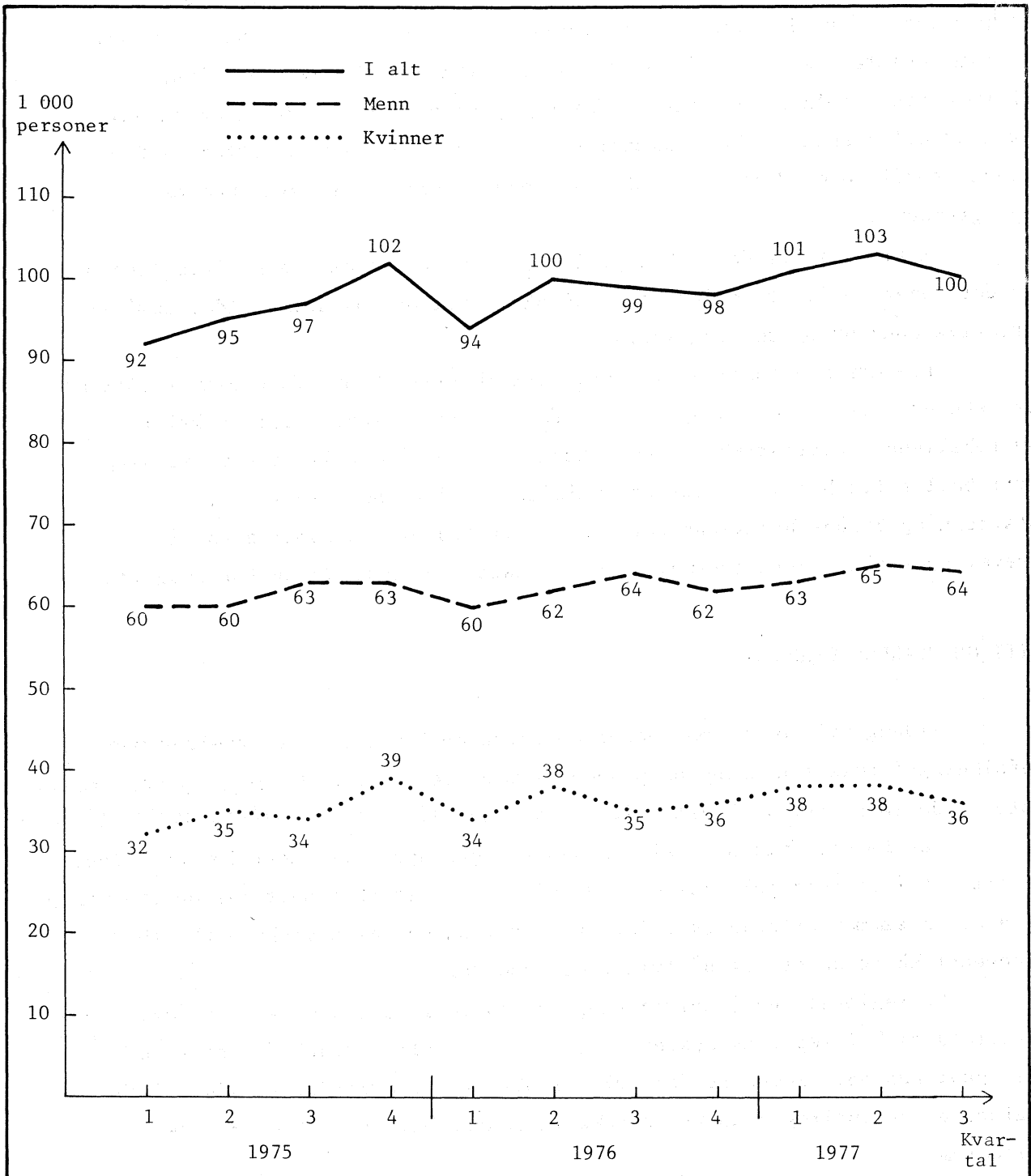
Rideng vil senere på denne konferansen komme inn på arbeidet med befolkningsframskrivningene og planene for disse. (Jfr. Ridengs og Sørensens notat i dette heftet.) I det følgende vil jeg si litt om Byrådets øvrige planer.

Det første fylkesfordelte nasjonalregnskapet ble laget for året 1965 og gitt ut i en egen publikasjon. Hensikten med et regionalt nasjonalregnskap er å gi en sammenfattende oversikt over hvordan den økonomiske virksomhet i hovedtrekk fordeler seg på fylker og landsdeler.

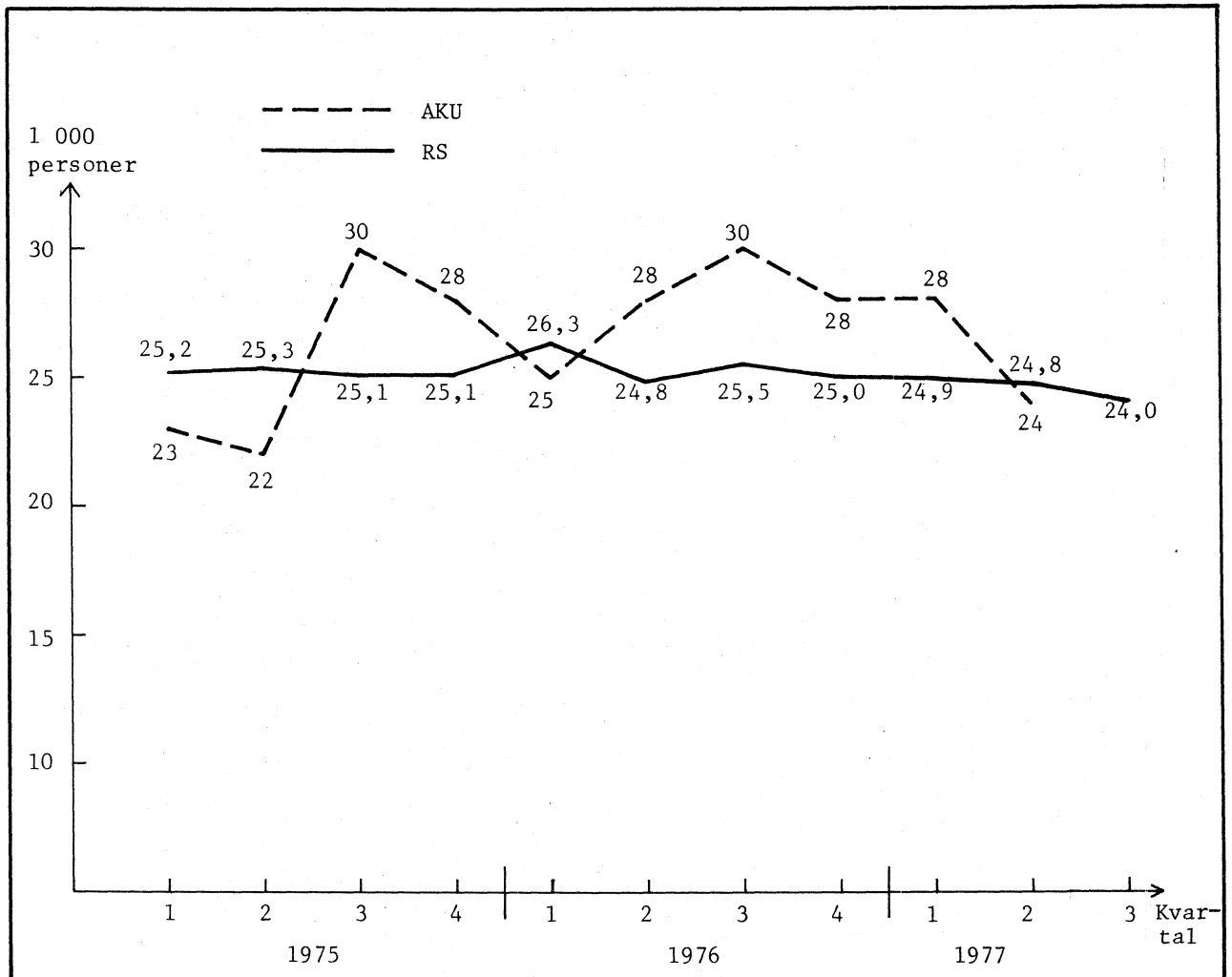
Et regionalt nasjonalregnskap for 1973 vil bli publisert i "Nye distriktstall" i løpet av høsten. Det vil også bli offentliggjort i en egen publikasjon. Regnskap for 1974 er planlagt utarbeidet i 1978. Slike regionale nasjonalregnskap vil antakelig senere bli laget med 3-4 års mellomrom.

Sysselsettingsstatistikken er et stort problem. Byrådet er fullt klar over de store vanskene bortfallet av den gamle sysselsettingsstatistikken har skapt for sentrale og lokale planleggere. Klagene over den nåværende situasjon er høylytte og berettigede. I det utdelte notatet er det gitt en

Figur 4. Personer i arbeidsstyrken i Møre og Romsdal. Menn og kvinner

Figur 5. Sysselsatte i bergverk og industri¹⁾ i Møre og Romsdal ifølge Arbeidskraftundersøkelsen og Regional sysselsettingsstatistikk

1) I AKU-tallene er kraft- og vannforsyning også med.

oversikt over hva Byrået har av sysselsettingsstatistikk i dag. Som dere ser, så er det et ganske stort antall statistikker som har sysselsettingsoppgaver, men de er lite samordnet, og de har ofte lang produksjonstid. På grunn av Bedriftstellingen er situasjonen noe bedre for 1974 enn for andre år. Ved å supplere oppgavene over sysselsatte i 1974 i Bedriftstellingen med oppgaver fra lønns- og sysselsettingsstatistikken for statsansatte og for ansatte i skoleverket som kom i "Nye distriktstall" tidligere i år, kan man for 1974 langt på vei få en oversikt over sysselsettingen i fylket og kommunene. Helt uten sysselsettingsoppgaver står man da bare for primærnæringene, utenriks sjøfart og noen grupper kommunale tjenestemenn. Den viktigste kilde til sysselsettingsoppgaver for hele landet er de kvartalsvise arbeidskraftsundersøkelsene. Dette er en utvalgsundersøkelse der drøyt 11 000 tilfeldig uttrukne personer (herav drøyt 600 fra Møre og Romsdal) spørres bl.a. om sin tilknytning til arbeidsmarkedet. Sammenliknet med andre utvalgsundersøkelser med intervju er dette et forholdsvis stort utvalg, men den utvalgsplanen som ble fulgt til og med 1974 gjorde det vanskelig å få til en finere regional inndeling enn handelsfelt. Med den nye utvalgsplanen som er tatt i bruk fra 1975 er det mulig med en noe finere regional inndeling. I figur 4 og 5 er det gitt resultater for Møre og Romsdal fra AKU og den regionale sysselsettingsstatistikken.

Nå er det godt håp om at en vil få et grunnlag for en regional arbeidstakerstatistikk basert på det nye arbeidstaker-/arbeidsgiverregisteret som er vedtatt opprettet i samband med innføringen av en arbeidsgiverperiode i sykelønssystemet. Ordningen forutsetter at arbeidsgiverne skal melde inntak i og opphør av tjeneste for de ansatte. Det er meget viktig at meldingene om opphør i tjeneste er like gode som meldingene om inntak, og den største usikkerheten ved det nye systemet knytter seg til dette punktet. Utsiktene synes imidlertid gode. Statistikken kan i tilfelle tidligst komme i gang fra slutten av 1979. Den vil bare omfatte arbeidstakere - selvstendige og store grupper familiearbeidskraft vil falle utenfor, og vi vet foreløpig ikke hvordan vi skal kunne gi detaljerte oppgaver over disse gruppene. Det er meningen å gi detaljerte oppgaver hver måned over arbeidstakerne etter kjønn, alder, arbeidsstedskommune og næring. Hvert kvartal vil det også bli gitt oppgaver etter hjemstedskommune.

Alternativet til data fra et administrativt system er at Byrået eller andre henter inn oppgaver over sysselsettingen direkte fra bedriftene. I samarbeid med Arbeidsdirektoratet og de lokale arbeidskontorene henter Byrået hvert kvartal inn oppgaver direkte fra et utvalg bedrifter i bergverk, industri og bygge- og anleggsvirksomhet. Utvalgsplanen er slik at det er mulig å gi oppgaver med de enkelte arbeidskontor-distrikter som minste regionale enhet. Byrået har ansvar for det tekniske opplegg av undersøkelsen, mens arbeidskontorene står for innsamling av oppgavene fra bedriftene. Ved sammenlikning med resultatene fra arbeidskraftsundersøkelsene, synes det som om bedriftene i sine oppgaver har vanskelig for å få med de deltidsansatte. Tallene for total sysselsetting ligger derfor litt lavere etter denne statistikk enn de gjør etter arbeidskraftsundersøkelsene, - jfr. figur 4 og 5. Å utvide rammen for denne undersøkelsen - i første omgang antakelig ved å ta med flere næringer - samt og utvide Arbeidskraftsundersøkelsene radikalt er de mest nærliggende lønninger om den nye arbeidstakerstatistikken viser seg å bli en fiasko. Vi tror imidlertid at det skal gå godt - slik at vi fra og med slutten av 1979 vil ha en detaljert arbeidstakerstatistikk som på mange måter vil være bedre enn den sysselsettingsstatistikk som forsvant.

Byrået har nå ganske forsiktig begynt å legge grunnlaget for en miljøstatistikk. Selv om vi i dag mangler en stor del kunnskaper om de faktiske statistikkbehov, er det likevel visse typer av data om det åpenbart vil bli behov for i miljøvernarbeidet. Mange av disse dataene er slike som vi har samlet inn tidligere, for det meste i en årrekke. Jeg tenker her på oppgaver over befolkningens sammensetning og regionale fordelinger, næringsstatistikk, statistikk over helse-, boligforhold, sysselsetting og samferdsel. I tillegg vil en trenge fysiske, kjemiske og biologiske data som beskriver forurensingssituasjonen i luft, vann og jord. Vi trenger data som beskriver avfallsmengder og avfallsbehandling - både for husholdninger og næringsliv. Her vil det være naturlig å prøve å utnytte og utbygge data som samles inn for administrative kontrollformål og til kommunal-tekniske og andre administrative formål. Det viktigste av det materialet på dette området som foreligger i dag, er presentert i Miljøstatistikk 1976, som dessverre allerede er utsolgt. En ny utgave vil være klar våren 1978.

Informasjon og oversikt over naturgrunnet og naturressursene vil trolig bli langt mer betydningsfull enn før. Jeg tenker på vannforekomstenes lokalisering, nedslagsfelt, forurensingskilder i nedslagsfeltet, avfallsmottakere, tettsteders forbruk av dyrket mark osv.

Planleggingen for å forberede en Landbrukstelling i 1979 og en Folke- og boligstelling i 1980 har nå startet. For begge tellingene vil det bli lagt stor vekt på å få resultatene klare og publisert så raskt som mulig - og vesentlig raskere enn det som var tilfellet med 1970-tellingene. Byrået vil sette stor pris på å få synspunkter på hva som kan forbedres ved tellingene i 1979 og 1980 sammenliknet med tellingene i 1969 og 1970 - i tillegg til aktualiteten. Jo tidligere vi får slike forslag, jo lettere vil det være å ta hensyn til dem, og jo større sjanse vil de ha for å vinne fram.

I høst vil det komme en ny serie Statistiske fylkeshefter. Heftet for Finnmark er nettopp sendt ut. Vi regner selv med at heftene er vesentlig forbedret i forhold til 1973-årgangen. På de fleste områder er oppgavene ajour t.o.m. 1975. Heftene har flere diagrammer enn de hadde sist, og sammen med den nødvendige tekst står diagrammene i umiddelbar tilknytting til tabellene for hvert enkelt statistikkområde. Den vedlagte oversiktstabellen inngår også i fylkesheftet.

PRESENTASJON OG MARKEDSFØRING AV REGIONALE DATA

Nå er det naturligvis vel og bra med de oppgaver vi kan gi og i og for seg også gir, men det nytter lite hvis de aldri når fram til dem som kunne ha nytte av å bruke dataene. Dessverre har vi følelsen av at det er tilfelle, og slett ikke så sjelden. Her har naturligvis Byrået et ansvar - og det kan være at vi ikke er flinke nok til å få data ut av huset og fram dit de skal. Disse regionale statistikk-konferansene som Miljøverndepartementet og Statistisk Sentralbyrå har sammen, har vært et forsøk på å gjøre kommunikasjonen mellom produsent og bruker av data bedre. Så langt de rekker har vi også følelse av å ha oppnådd dette.

Vi har nok også følelsen av at det svikter en del i den mottakende ende også. Det er etter hvert mange historier om statistikkpublikasjoner som aldri kommer fra sjefens kontor og til saksbehandlerne, og som gjenfinnes i bunkevis i mørke kott eller som underlag for en kaffekoker. Helst burde det vel være en person i hver lokal administrasjon eller planleggingsenhet

som hadde som oppgave å holde seg ajour med de data om området som til enhver tid foreligger fra Byrået og andre institusjoner. Byrået arbeider nå med et opplegg for mer systematisk tilbud til kommunene av utvalgt statistikk fra vår produksjon, eller mer skreddersydd. Det må ta litt tid å finne fram til opplegg som passer for kommuner med forskjellig kapasitet og behov for å utnytte materialet, men vi håper å ha et opplegg klart i løpet av 1. halvår neste år etter at hele vårt distribusjonssystem har fått en nødvendig overhaling.

De statistiske fylkeshefter og Nye Distriktstall er allerede nevnt. Et viktig formål med fylkesheftene har vært å presentere samlet for hvert fylke statistikk fra ulike emneområder (befolkning, næringsliv, samferdsel, inntektsforhold, undervisning, politisk struktur osv.). Så sant mulig, er dataene brutt ned på den enkelte kommune og det enkelte handelsdistrikt innen fylket. På mange felter er det tatt med tidsserier som viser utviklingen i kommunene de siste årene. Statistikken i fylkesheftene skal altså kaste lys over viktige sider både ved tilstand og utvikling i kommunenes sosiale og økonomiske forhold.

Selv om statistikken kanskje kommer fram til dem som har bruk for den, er det et sterkt ankepunkt at den kommer altfor sent. Misnøyen i denne sammenheng blir tydelig gitt til kjenne av enkelte brukere, mens andre, og kanskje de fleste, stilltiende har avfunnet seg med at Byrået trenger lang tid på å lage statistikkproduktet. Som en følge av dette, ser vi ikke sjelden eksempler på at brukere av statistikk på forholdsvis lavt regionalt nivå (kommuner, fylker) tar saken i egen hånd og selv utarbeider deler av den statistikken som i sin tid kommer fra Byrået, men som kommer for sent til å kunne brukes i løpende planleggings- eller administrasjonsarbeid. I den grad det skjer slik egen statistikkproduksjon lokalt, finner det altså sted et dobbeltarbeid både på oppgavegiver- og produksjonssiden.

De fleste med behov for regionalstatistikk har trolig verken faglig eller finansiell mulighet til å utarbeide den selv. Så lenge Byrået ikke lever opp til aktualitetskravet, må vi derfor gå ut fra at avgjørelser blir tatt og planer blir lagt uten den forankring i statistikk som avgjort ville være ønskelig.

For mange av statistikkene kan det nok ennå gjøres en del for å redusere produksjonstiden, gjennom å endre selve opplegget for statistikken, tiltak for å få oppgavene raskere inn fra oppgavegiverne, tiltak for å få forenklet arbeidet med kontroll og koding av data og tiltak for å få publi-

sert data raskere. Slike tiltak arbeider vi med kontinuerlig, men noen ganger er det slik at det er sein oppgaveinngang fra noen få oppgavegivere (ikke minst kommuner) som fører til forsinkelser. For å få oppgavene raskere ut, så lanserte Byrået med støtte fra Miljøverndepartementet i 1974 en ny serie hurtigstatistikk, "Nye distriktstall", der det månedlig kommer et hefte for hvert fylke. Her blir tall for kommuner og handelsdistrikter offentliggjort så snart de foreligger. Om brukerne ikke kan vente til spesialpublikasjonene foreligger noen måneder senere, er dette et signal om at de kan henvende seg til Byrået med eventuelle ønsker om mer detaljerte data.

AVSLUTTENDE MERKNADER

Det er meget som det kan være naturlig å komme inn på i et foredrag som dette og som jeg ikke har nevnt. Et tema som det kan sies mye om er kvaliteten av de data Byrået og andre lager. Byrået arbeider kontinuerlig med å forbedre statistikkproduktet, men feil kan naturligvis forekomme.

Som jeg var inne på tidligere fører det økte statistikkbehovet i fylker og kommuner også til økte krav til kvaliteten av statistikken.

En del av de sider ved datagrunnlaget og datainnsamlingen for den regionale samfunnsplanlegging som jeg ikke har tatt opp - eller bare har streift - vil sikkert komme opp i løpet av våre samtaler disse to dagene. Jeg vil bare avslutte med å si at selv med en forholdsvis mye sterkere innsats enn før i Statistisk Sentralbyrå når det gjelder regional statistikk kan vi aldri ta på oss rollen som eneleverandør av statistikk til den regionale planlegging. Siktepunktet må imidlertid være at de ulike statistikkprodusenter vet om hverandre og hva de gjør, slik at dobbeltarbeid kan unngås.

Statistisk Sentralbyrå
Sosiodemografisk forskningsgruppe
ARi/1Gr, 3/10-77

STATISTISK SENTRALBYRÅS BEFOLKNINGS-
PROGNOSEMODELL

av

Arne Rideng

Innledning

Jeg skal i dette foredraget orientere litt om de befolkningsframskrivninger som Byrået nå lager og også en del om de planer vi har framover på dette området.

Byrået er klar over at de regionale befolkningsframskrivningene er grunnleggende for planlegging og forvaltning rundt om i kommuner og fylker. Vi vil derfor bruke ressurser på å forbedre og utvide vårt nåværende tilbud. Når jeg sier at befolkningsframskrivningene er grunnleggende mener jeg at de er grunnleggende i den forstand at de er et nødvendig underlag for andre typer prognoser innenfor de ulike sektorer av planleggingen, skolesektoren, samferdselssektoren osv.

De hersker en god del forvirring omkring terminologien på dette feltet og de forskjellige skribenter bruker ordet prognose med ulike innhold. Når vi i Byrået snakker om prognoser, legger vi ikke annet i dette begrepet enn at vi definerer det som "enhver forhåndsberegning av framtidige folketall, uansett hvilket formål en slik beregning har og uansett hvilken metode som benyttes". Dette tror jeg også er i overensstemmelse med den mening begrepet nå har fått i dagligtalen og i pressen.

Vi bruker derfor med hensikt ordet "framskrivninger" om de befolkningsprognoser Byrået nå lager. Dette er et mer presist og avgrenset ord og kan defineres som en prognose der en legger til grunn de siste års nivå på fruktbarhet, dødelighet og flyttinger. Dere vil se at en slik betegnelse på våre nåværende prognoser er dekkende. Framskrivningene kan også kalles projeksjoner.

En annen type av prognosene er de rene prognoser. Dette kan defineres som prognoser som beskriver en eller flere utviklingsretninger som en bedømmer som mer sannsynlige enn andre. En sier altså noe om hva en venter vil skje.

Endelig har vi en tredje type som vi kan kalle planer. Med dette mener vi prognoser som er i overensstemmelse med på forhånd gitte mål for befolkningsutviklingen for de regioner planen omfatter.

Det er bestemt at Byrået inntil videre skal produsere og publisere regionale befolkningsframskrivinger hvert annet år. Den siste framskrivingen ble utført høsten 1975. En ny regional befolkningsframskriving står altså nå for tur høsten 1977, og arbeidet med å forbedre modellen har pågått lenge.

Planlegging er stikkordet for det meste av arbeidet med befolkningsprognosene. Men planleggerne opererer på flere geografiske nivå. Det sier seg selv at det ikke er praktisk og/eller hensiktsmessig at Byrået publiserer framskrivinger for alle de regioner som kan tenkes å være aktuelle. Den minste enheten i prognosearbeidet har, som på så mange andre områder, tradisjonelt vært kommunen.

Nå er den norske gjennomsnittskommunen rent prognoseteknisk en svært liten enhet. De demografiske rater som er grunnlaget for framskrivingene, blir svært ustabile og utsatte for tilfeldige variasjoner når populasjonen er såpass liten. De observerte dødsratene og fødselsratene for befolkningen i en gjennomsnittskommune er overhodet ikke brukbare som prognosegrunnlag selv om en bruker observasjoner over flere år. (I vår nåværende framskrivingsmodell bygger derfor estimatene for døds- og fødselsrater på observasjoner fra større regioner. Flytteratene observeres nå indirekte gjennom vekstraten på kommunenivå, men også disse er i mange tilfelle svært ustabile og lite egnede til bruk i framskrivingene.)

På den annen side må en ta i betraktning det store behov som foreligger for prognoser på kommunenivå. Kommunen er en viktig administrativ enhet som driver en selvstendig planlegging på mange områder. Dertil kommer at en rekke andre regioner er bygd opp av kommuner. Veier en dette mot de statistiske problemer med kommunene som er omtalt ovenfor, må en konkludere med at Byrået fortsatt bør lage kommuneprognoser. Kommunen bør derfor fortsatt være vår minste og fundamentale enhet i prognosearbeidet.

Fra enkelte hold, særlig fra planleggerne i de større kommunene, er det ytret ønske om prognoser for mindre enheter enn kommunene. Dette har til nå ikke vært aktuelt, særlig fordi en har manglet en oppdeling av kommunen

i regioner som kunne egne seg som prognoseregion, og fordi spørsmålet må sees i sammenheng med den øvrige befolkningsstatistikk. Nå pågår imidlertid arbeidet med en ny kretsinnstilling i kommunene. Ifølge planene er det meningen i de litt større kommunene å aggregere kretsene til bydeler/bygdelag. Bygdelagene skal ha en befolkning på 1 000-3 000, mens bydelene er tiltenkt et innbyggertall på ca. 3 000-6 000. Dersom den løpende befolkningsstatistikken i framtida vil gi oppgaver for slike bydeler/bygdelag, bør vi også kunne overveie å tilby visse former for kortsiktige framskrivings-tall for disse regionale enhetene.

Fylkene har etter at fylkeskommunen er reorganisert og styrket, fått øket betydning. Ikke minst har fylkesplanarbeidet gjort det ønskelig med et godt prognosetilbud på dette nivå. Fylkene bør derfor være det nærmeste regionale nivå over kommunenivået som vi bør satse på i befolkningsprognosearbeidet.

Til slutt har vi så framskrivningstall for landet under ett. Den sentrale planleggingen såvel totalt som for de enkelte sektorer, som skole-, helse- og sosialvesen m.v. er avhengig av at vi her har et forholdsvis variert tilbud av prognoser. Dette bør derfor være vårt tredje viktige regionale nivå.

Arbeidet med befolkningsprognosene i Byrådet de nærmeste årene bør derfor legges opp med sikte på primært å gi prognosetall for tre geografiske nivå, nemlig kommunene, fylke og hele landet.

La meg likevel straks understreke at de kommunevise prognoser vil gjøre det til en enkel sak å få frem tall for alle regionale inndelinger som bygger på kommuner som enhet og at Byrådet, dersom en finner at det foreligger allmene behov, også kan produsere prognosetabeller for andre regioner. Likeledes kan dette bli aktuelt på oppdrag fra brukere utenfra. Eksempler på slike regioner er handelsdistrikter, handelsområder, teledistrikter osv.

Kommuneprosener

Kommuneplanleggingen må sies å foregå på relativt kort sikt. Som regel er det her tilstrekkelig med en planleggingshorisont på 15-20 år. Dette gjelder i alle fall den rent tekniske detaljplanleggingen for skole- og sosialsektoren, som er en viktig brukergruppe for kommuneprosener. Det forhindrer ikke at befolkningsprogsener på lengre sikt vil være nyttige for kommunen fordi de viser de befolkningsmessige konsekvenser av den utviklingen som foregår i kommunen forut for prognoseperioden.

Endringer i fruktbarhetsnivået vil selvfølgelig være av betydning for kommuneplanleggingen. For utbygging av førskoleinstitusjoner vil en nesten umiddelbart føle virkningene av slike endringer, for barneskoleutbyggingen vil det gå en 6-7 år før endringene får betydning for elevtallene. Forandringer i fruktbarhetsnivået fra et år til et annet vil imidlertid alltid være av relativt beskjedent omfang. Erfaringer fra praktisk planlegging viser at de endringer i tallet på barn som følger av flytting inn i og ut av kommunen er større og vanskeligere å forutsi. I tillegg kommer flyttinger innenfor kommunen og behovet for framskrivinger for de enkelte deler av kommunen.

Byrådet vil inntil videre lage regionale befolkningsframskrivinger hvert annet år. Dette gir store muligheter til å justere de fruktbarhetsforutsetninger som vi bygger på i takt med den registrerte utviklingen. For kommuneprognosenes del skulle en derfor være godt dekket med ett alternativ hva angår fruktbarhetsforutsetningene.

Flyttingene skaper den største usikkerhet for framskrivingene på kommunenivå og her er det behov for alternativer. Mange kommuner har som mål å få balanse mellom inn- og utflyttingene slik at forholdet mellom antallet fødsler og antallet dødsfall bestemmer kommunens vekst. Byrådet har derfor fått mange oppfordringer om å publisere et alternativ uten flytting og ved siste framskriving ble dette ønske imøtekommet. Uten tvil er dette alternativet mye brukt. Av denne grunn bør vi fortsette å publisere det såkalte "nullflyttealternativet" på kommunenivå. Men en bør understreke at dersom alders- og kjønnsfordelingen av innflytterne og utflytterne er svært forskjellige, vil nullflyttealternativet være lite brukbart til planleggingsformål. Oslo er et typisk eksempel på en slik kommune.

Til nå har flytteforutsetningene i de alternativene der flytting er tatt med, vært basert på de registrerte flyttingene i en 4-årig observasjonsperiode. Dette er som oftest en forutsetning som gir en framskriving med nyttig informasjon til planleggerne. Vi bør derfor beholde et slikt alternativ inntil videre. Men når dette er sagt, må det understrekes at planleggerens behov primært er rettet mot en framskriving der flytteforutsetningene er justert etter kriterier på det en bedømmer som en sannsynlig utvikling. Ett av framskrivingsalternativene bør derfor bygge på forutsetninger om flyttingene som iallfall til en viss grad er justert og vurdert som sannsynlige. Et slikt alternativ vil, etter den terminologi Byrådet nå bruker, likne mer på en "ren prognose" enn en framskriving.

Prognoser for landet under ett

Prognoser for landet under ett

For landet under ett kan en gi relativt langt sikrere prognoser enn for den enkelte kommune. Dette beror først og fremst på at usikkerheten som er knyttet til anslag på innenlandsk flytting faller bort. Dette gjør det tilrådelig å gi prognoser på lengre sikt for landet under ett enn for kommunene. Samtidig må en regne med at behovet for å kunne se konsekvensene på lang sikt av den befolkningsutvikling en er inne i er større enn for den enkelte kommune. Prognoser for landet kan derfor gjerne gis for en periode på 30-40 år.

Den største kilde til usikkerhet for landsprognosene er fruktbarheten. Den har variert ganske sterkt i dette århundre, og det er ingen grunn til å tro at vi ikke vil få variasjoner i fruktbarheten også i årene framover. Det bør derfor utarbeides og publiseres framskrivninger med flere alternative anslag for fruktbarheten.

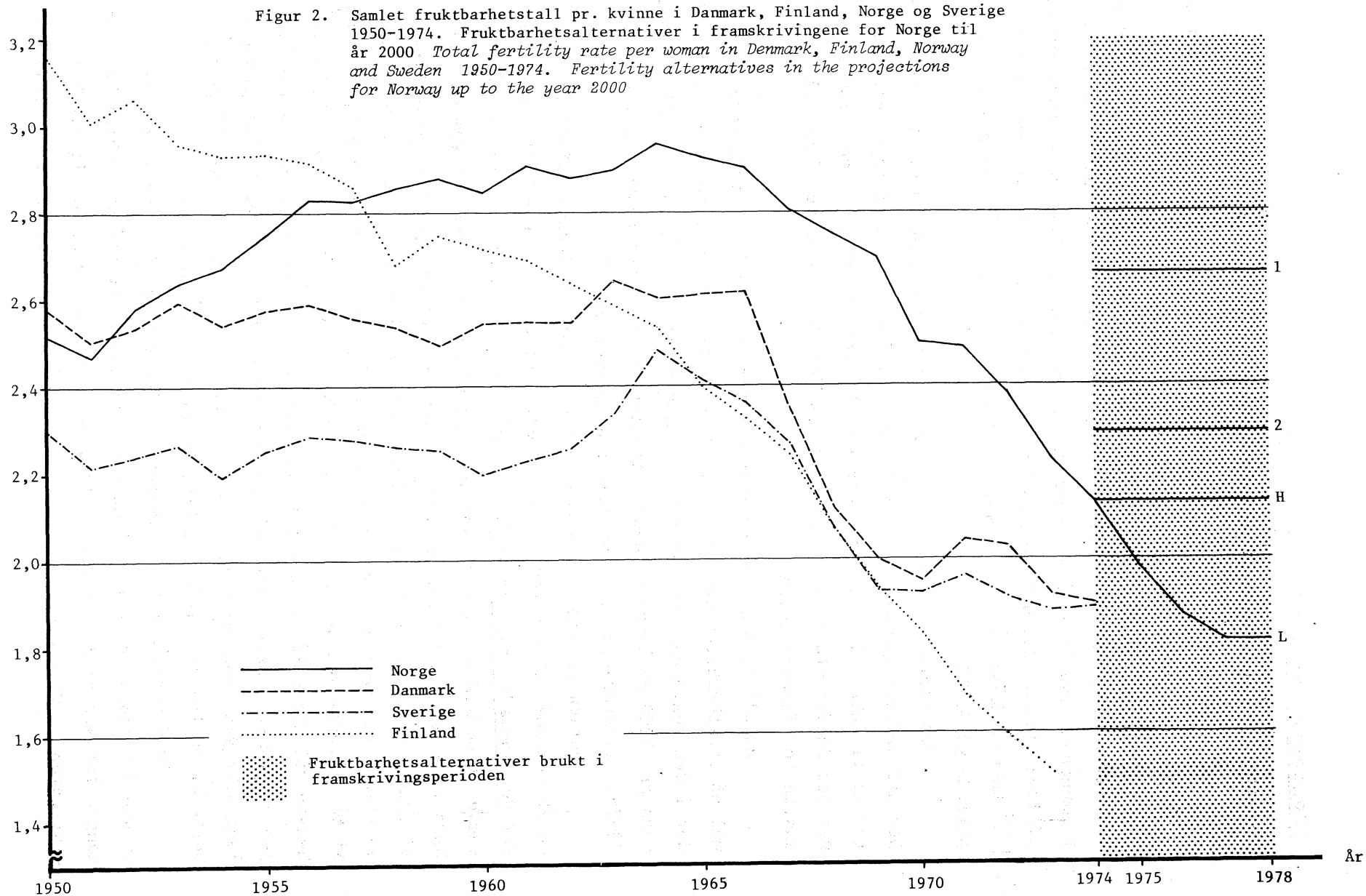
Antall fødsler avhenger av fruktbarheten eller fertiliteten. Som et mål på fruktbarheten kan vi bruke fødselsrater, fordelt på alder. F.eks. ble det i den regionen som består av kommunene Ørsta og Volda født 156 levende barn pr. 1000 24-årige kvinner, utregnet som et årsgjennomsnitt i perioden 73-76. Tilsvarende tall for 34-årige kvinner var 62.

Dersom en summerer disse ratene for aldersklassene 15-45 år, får en et samlemål på fruktbarhet det året. Det er vanlig å kalle dette målet for det samlede fruktbarhetstall. Dividerer en dette med tusen, får vi samlet fruktbarhetstall pr. kvinne. Om vi multipliserer det samlede fruktbarhetstallet pr. kvinne med den andelen av fødslene som blir jenter, får vi brutto reproduksjontallet. Dette tallet sier altså hvor mange jenter en kvinne kan ventes å føde når hun lever i hele den fødedyktige perioden. Nå må vi regne med at noen kvinner dør før de blir 45 år gamle. Ved å ta hensyn til dette får vi netto reproduksjonstallet som sier noe om antall jenter som en nyfødt jente selv kan ventes å føde. For at folkemengden på lang sikt skal være konstant, må vi ha et netto reproduksjonstall på én. Dette er om lag det nivået fruktbarheten hadde i Norge i 1974.

På figuren ser vi utviklingen i det samlede fruktbarhetstallet pr. kvinne for tiden etter 1950 i de nordiske land. Vi ser at fruktbarhetsnedgangen for Norges del startet i 1964 og at den har vært særlig sterk i de siste årene. Vi ligger likevel over de øvrige nordiske land. Utviklingen i

Samlet fruktbarhetstall

Figur 2. Samlet fruktbarhetstall pr. kvinne i Danmark, Finland, Norge og Sverige 1950-1974. Fruktbarhetsalternativer i framskrivingene for Norge til år 2000. Total fertility rate per woman in Denmark, Finland, Norway and Sweden 1950-1974. Fertility alternatives in the projections for Norway up to the year 2000

1975 og 1976 i Norge har vært omtrent som forutsatt i alternativ L, slik at vi nå (1976) er nede i et samlet fruktbarhetstall på omlag 1,86.

Det er store regionale variasjoner i fruktbarheten i Norge. Lavest i 1976 lå Oslo med 1,47. forøvrig peker alle Østlandsfylkene seg ut som fylker med lav fruktbarhet. Høyest samlet fruktbarhetstall har Agderfylkene. Det er nå bare disse og Rogaland og Sogn og Fjordane som fremdeles ligger over reproduksjonsnivået. Tradisjonelt har fylkene i Nord-Norge hatt den høyeste fruktbarheten. Disse fylkene har imidlertid hatt en særlig kraftig reduksjon de siste par årene, slik at det samlede fruktbarhetstallet for Nord-Norge i 1976 lå på omlag 2,0.

En annen kilde til usikkerhet er flyttingene til og fra utlandet. Her er det særlig nettoflyttingens størrelse og fordeling på kjønn og alder som er av betydning. Det er vår mening at en i alle fall bør ha to alternative anslag for nettoflyttingen, muligens tre.

Byråets tilbud av landsprognoser vil kunne gi relativt sikre anslag for de aldersklasser som allerede er født og samtidig vise oss de befolkningsmessige konsekvenser av endringer i fruktbarhet og nettovandringer.

At anslagene for de aldersklasser som allerede er født kan anses som nokså sikre på landsbasis, henger sammen med at flyttingene med utlandet er av relativt beskjedent omfang og ikke minst at dødsratene varierer nokså lite fra år til år. En finner heller ikke for dødsratenes del slike store geografiske variasjoner som gjelder for fruktbarhetsratene. Vi har derfor funnet det tilrådelig å bruke samme dødsrater for hele landet. i 1977-framskrivingen blir dette de observerte dødsrater for landet under ett i årene 1974-1975.

Fylkesprognoser

Som region står fylket i en mellomstilling mellom kommunen og landet under ett. Dette vil også prege vår prognosepolitikk på dette nivå.

Det er grunn til å tro at fylket fra et planleggingssynspunkt vil være godt dekket med en prognoseperiode på 25 år. Når det gjelder forutsetningene om innenlandsk flytting, bør vi i de forestående beregninger satse på 2 alternativer: Ett som bygger på den observerte flytting i en bestemt periode og ett såkalt "nullflytteealternativ", som ser bort fra flytting. Det er vanskelig å tenke seg at det for øyeblikket finnes grunnlag og behov for alternativer med andre forutsetninger om flyttingene. Mange av fylkesplanene i dag baserer seg på en befolkningsutvikling som forutsetter naturlig tilvekst.

Usikkerheten når det gjelder fruktbarheten betyr mer for fylkene enn for kommunene. Fordi framskrivningene kommer såpass ofte som hvert annet år, har en likevel neppe behov for å publisere mer enn 2 fruktbarhetsalternativer.

Inn- og utvandringen vil berøre enkelte fylker sterkt. Det vil derfor være rimelig å bruke de samme forutsetninger om nettoinnvandring i fylkesprognosen som i landsprognosen.

Oversikt over alternativer i framskrivningen 1977

For alle alternativene gjelder at dødsratene er lik gjennomsnittet av de observerte dødsratene i de to årene 1974-75. Framskrivningen 1977 blir laget i følgende seks alternativer.

- H077: Fruktbarhetsrater omlag på samme nivå som observert i 1976. Ingen flytting.
- H177: Fruktbarhetsrater omlag på samme nivå som observert i 1976. Innenlandsk flytting som i perioden 1973-76 og netto innflytting fra utlandet på 4000 personer pr. år.
- H277: Fruktbarhetsrater omlag på samme nivå som observert i 1976. Innenlandsk flytting som i perioden 1973-76 og netto innflytting fra utlandet på 7000 personer pr. år.
- L077: Fruktbarhetsratene for 1977, 1978 og 1979 er de observerte ratene for 1976 redusert med henholdsvis 3,6 og 8 prosent. For 1980 og alle senere år brukes 1976-ratene redusert med 10 prosent. Ingen flytting.
- L177: Fruktbarhetsratene for 1977, 1978 og 1979 er de observerte ratene for 1976 redusert med henholdsvis 3,6 og 8 prosent. For 1980 og alle senere år brukes 1976-ratene redusert med 10 prosent. Innenlandsk flytting som i perioden 1973-76 og netto innflytting fra utlandet på 4000 personer pr. år.
- L277: Fruktbarhetsratene for 1977, 1978 og 1979 er de observerte ratene for 1976 redusert med henholdsvis 3,6 og 8 prosent. For 1980 og alle senere år brukes 1976-ratene redusert med 10 prosent. Innenlandsk flytting som i perioden 1973-76 og netto innflytting fra utlandet på 7000 personer pr. år.

Alternativene H177, L077, L177 og L277 skal trykkes i publikasjonen. De andre to alternativene vil være tilgjengelige i utrykte tabeller.

I tillegg til disse alternativene vil det bli utarbeidet egne alternativer i samarbeid med fylkenes utbyggingsavdelinger. Nærmere om dette senere.

Hovedtrekk ved framskrivingsmodellen

Alternativene uten flytting. Når vi ser bort fra flyttingene får modellen en enkel og oversiktlig struktur. Det er da tre elementer som påvirker utviklingen og sammensetningen av befolkningen i en kommune, nemlig dødsfall, fødslene, samt den naturlige aldringen av den overlevende delen av befolkningen.

Antallet døde beregnes ut fra befolkningen ved årets begynnelse og kjønns/og aldersspesifikke dødsrater. Antall fødsler beregnes ved å anvende alders- og regionspesifikke fruktbarhetsrater på antall kvinner i alderene 15-44 år. En regioninndeling er spesialkonstruert for framskrivningen. Aldersforløpet for fruktbarhetsratene estimeres ut fra en basisperiode (på 4 år), mens nivået i de ulike alternativene nås ved å justere alle ratene med en felles prosent.

Det er grunn til å understreke at alternativene uten flytting i prinsippet er helt ut urealistiske. Dersom alders- og kjønnsfordelingen hos innflytterne og utflytterne ikke er alt for forskjellige, kan de imidlertid brukes som en illustrasjon på kommuner der antall innflyttere er lik antall utflyttere.

Alternativene med flytting. Beregningen av framskrivningen for kommunene foregår i to trinn, idet en først lager framskrivninger for større regioner enn kommunene. Disse regionene kaller vi primære prognoseregioner. De består normalt av en samling av kommuner, i noen få tilfeller av bare én kommuner. Innenfor rammen av de primære prognoseregionene blir så prognoseresultatene brutt ned til kommunenivå.

Hovedhensikten med å beregne prognosetall for de primære prognoseregionene i første omgang istedenfor kommunene, er at en jevnt over kan regne med at disse tallene er noe sikrere enn tilsvarende tall for kommunene. En har grunn til å tro at flyttemønsteret for slike regioner vil være mer stabilt over tid enn tilfellet er for kommuner. En vil sjeldnere oppleve slike spesielle flyttemønstre i observasjonsperioden som for kommunene. Det observerte flyttemønster vil trolig i mindre grad være preget av "tilfeldigheter" og i større grad preget av den mer langsiktige utviklingstrend for området som helhet.

En kan peke på et par viktige grunner til at det er slik. Flere steder i landet er kommunene så små i utstrekning og kommunikasjonsforholdene så gode at det er mulig å bo i én kommune, men ha sin arbeidsplass i en helt annen, gjerne "flere kommuner unna". På denne måten kan to eller flere kommuner bli knyttet sammen til en funksjonell region gjennom slike arbeidsreiser og annen kontakt. Ofte vil et større tettsted fungere som sentrum i en slik region. Folk som overveier å ta arbeid i dette tettstedet eller dets umiddelbare nærhet, har sjelden bestemte krav til hvilken kommune i regionen de vil bosette seg i. Det er faktorer som bolig- og tomtetilbud i de enkelte kommuner, bomiljøets kvalitet, kommunikasjonsforhold og de enkelte kommuners utbyggingstakt som påvirker hvor innflytterne slår seg ned.

Det foregår selvfølgelig også en god del flyttinger innenfor hver region. Disse flyttingene kan en holde utenfor framskrivningene så lenge en opererer med primære prognoseregioner som minste enhet. Dette er en fordel for det første av den grunn at antall flyttinger dermed reduseres, men også fordi det virker håpløst å skulle gi fornuftige anslag over utviklingen f.eks. på boligmarkedet i de enkelte kommuner når perspektivet er så langsiktig som 15-20 år.

Jeg vil nå først si litt om framskrivningen for første trinn av beregningene.

Fruktbarhet og dødelighet behandles slik som i modellen uten flyttinger. Det er derfor først og fremst flyttingene det er grunn til å gå inn på.

Den totale utflytting fra hver p.p. region (inkludert utvandring) anslås ved hjelp av utflyttingsrater. Ved summering finnes da total utflytting for samtlige p.p. regioner, fordelt på kjønn og alder. Så trekker vi fra et anslag på utvandrerne og legger til et anslag på innvandrerne. Slik finnes total innflytting (inkludert brutto innvandring) fordelt på kjønn og alder. Den totale innflyttingen i hver kjønns- og aldersgruppe fordeles på p.p. regioner etter faste innflyttingsandeler.

Antall utvandrere anslås ved egne utvandringsrater, som anvendes på bestanden for hele landet under ett, fordelt på kjønn og ettårige aldersgrupper.

Brutto innvandring finner vi ved å ta totalt antall utvandrere (summert over kjønn og alder) for landet under ett, og legge til et eksogent anslag for nettoinnvandring. Etter å ha funnet den brutto innvandringen vil vi regne med i framskrivningen, fordeles disse på kjønn og alder ifølge tilsvarende andeler i en basisperiode.

Modellen for nedbryting av framskrivingsresultatene fra de primære prognoseregionene i modellens første trinn ned på kommuner, er ny ved 77-framskrivingen.

Null-åringene fordeler vi i samme forhold som et beregnet antall fødsler framkommet ved å anvende et sett av fruktbarhetsrater på kvinnene i fødedyktig alder i hver kommune.

Fruktbarhetsratene estimeres for et sett fruktbarhetsregioner, der hver region omfatter kommuner som er mest mulig homogene med hensyn til fruktbarheten.

For personer som er 50 år og eldre forutsetter vi at nettoflyttingene og dødsfallene ikke vil endre hver kommunes andel av p.p. - regionens befolkning i en gitt kohort. En kommunes andel av f.eks. 52-åringene et år settet da lik samme kommunes andel av 51-åringer året før.

For aldersgruppen 1-49 år beregner vi nå i nedbrytingsprogrammet tall for befolkningen i kommunene ved utgangen av et nytt år ved for hver kohort av menn og av kvinner å anslå størrelsen av de demografiske endringsfaktorene dødsfall, utflytting og innflytting. Disse endringstallene anvendes så på de tilsvarende bestandstall for foregående år.

Anslagene gjøres slik at summen av nettoendringene for alle kommunene i regionen blir nøyaktig lik den nettoendringen for hver p.p. region som ble beregnet i framskrivingsens første trinn. Dette gjelder for hver (ett-årig) aldersgruppe for hvert kjønn.

Samarbeid med fylkene

Høsten 1976 ble fylkenes utbyggingsavdelinger invitert til et samarbeide for å utarbeide et framskrivingsalternativ der flytteforutsetningene for den enkelte kommune kunne endres indirekte ved å justere vekstraten for aldersgruppen 17-49 år. Rammen for justeringene var den primære prognoseregion, slik at forslag om endringer for én kommune fikk virkninger for alle kommunene i regionen.

Responsen på dette prøveprosjektet er såpass stor at det er grunn til å arbeide videre med dette. Til neste framskrivning 1977 vil imidlertid rammen for justeringene bli utvidet fra prognoseregion til fylke. Dette er i tråd med ønsker fra utbyggingsavdelingene.

Det er prinsipielt ikke noe til hinder for at Byrådet kan utarbeide og tilrettelegge en landsomfattende prognosemodell der forutsetninger om flyttingene i kommunene kan gis eksogent. Tvertimot er det mye som tyder på at en slik modell vil kunne bli til nytte for planleggere på flere nivå. Hvor nyttig en slik modell vil være, avhenger av om det lykkes å skape et godt samarbeide mellom Byrådet og de myndigheter som skal gi de eksogene anslag.

En støter imidlertid på vanskeligheter av både praktisk og prinsipiell natur i dette arbeidet. Hvem skal vurdere og eventuelt justere forutsetningene om flyttingene? Skal den utvikling som nøkternt sett må betegnes som mest sannsynlig legges til grunn eller skal den mest ønskelige befolkningsutvikling sett fra kommunens synspunkt telle med.

Disse spørsmål bør Byrådet drøfte med interesserte brukere. Sentralt i dette arbeidet står Miljøverndepartementet og en eventuell utvikling av et slikt prognosealternativ må skje i nært samarbeid med dette departement. Dernest regner vi med at fylkenes utbyggingsavdelinger blir viktige regionale støttespillere.

Usikkerhet i prognosene

Med bakgrunn i det jeg nå har sagt om prognosemodellen, vil dere sikkert være enige i at vi foretrekker å kalle våre nåværende prognoser for framskrivinger. Men skillet mellom framskrivinger og rene prognoser er ikke skarpt. Allerede valg av observasjonsperiode innebærer en beslutning som har betydning for nivået. Fruktbarhetsforutsetningene i lavalternativet er det området der vi ligger nærmest en ren prognose, mens flytte- og dødelighetsforutsetningene bygger på en ren framskrivingstankegang.

Ikke alle deler av framskrivingen er like usikker. Vi har for eksempel betydelig usikkerhet på lang sikt når det gjelder fruktbarhet. Denne usikkerheten vil selvfølgelig ikke virke inn på størrelsen av de årskullene som allerede er født i utgangsåret. For disse aldersklassene har framskrivingen en større grad av sikkerhet. Særlig gjelder dette aldersklassene over 40 år, idet flytteaktiviteten for disse er relativt liten. Det kan derfor tenkes at enkelte deler av en framskriving er godt brukbare selv om totaltallet viser seg å stemme dårlig med den faktiske utvikling. Generelt kan en si at framskrivingen er mer usikker for små regioner enn for store, mer usikker for de yngre aldersklasser enn for de eldre og mer usikker på lang sikt enn på kort sikt.

Det finnes selvfølgelig mange eksempler på at framskrivingene både er blitt oppfattet og brukt fornuftig. Likevel opplever Byrået stadig mange tilfeller av misforståelser og feiltolking. Mye av skylden for dette må vi selv ta, vi har ikke vært flinke nok til å "markedsføre" vårt produkt.

Jeg vil derfor benytte anledningen til å understreke at de regionale befolkningsframskrivingene i seg selv ikke er noen spådom om framtida, heller ikke kan en si at de beskriver en utvikling som nødvendigvis er mer sannsynlig enn andre. Framskrivningen er bare et regneeksempel, som viser hva som vil skje med befolkningsutviklingen i kommunen (regionen) under visse forutsetninger om framtidig nivå på fruktbarhet, dødelighet og flyttinger.

Den videre utvikling vil vise om vi blir i stand til å produsere såkalte rene prognoser, som i større grad enn våre nåværende framskrivinger gir uttrykk for sannsynlige utviklingsretninger.

SYNSPUNKTER PÅ STATISTIKKBEHOV OG STATISTIKKPROBLEMER -SETT FRA KOMMUNENIVÅ

Innledning

Min tid som aktiv kommunepolitiker ligger allerede mellom ett og tre tiår tilbake i tiden. Når jeg likevel, etter anmodning fra Ekroll om å si noen ord om statistikk sett fra kommunenivå på denne konferanse og tok til å tenke over oppgaven, så gikk det ganske snart skremmende klart opp for meg ikke bare at min erfaring på området lå langt tilbake i tiden, men enda verre at jeg som politiker, både som vanlig kommunestyremedlem og også som ordfører ikke hadde hatt noen som helst befatning med produksjon av statistikk, og at jeg også hadde vært en meget sparsom bruker av denne ressurs.

Dermed var jeg også klar over at jeg hadde tatt på meg en oppgave som jeg hadde svært små forutsetninger for og som jeg selvfølgelig omgående burde ha sagt fra meg.

Men i tillit til et av mine favorittpostulat, nemlig at det er lettest å uttale seg skråsikkert om de ting man vet minst om, har jeg latt det stå til. Og etter å har syslet litt med stoffet så er det gått opp for meg at om jeg ikke kan lære andre noe om problemene så har jeg i alle fall lært et lite grann sjøl. Og forutsatt at jeg kan tøye oppgaven til et forsøk på gjengivelse av egne og andres oppfatning og mening om statistikk på grunnplanet, så skal jeg gjøre et forsøk.

Og så er det dette med en utfordring da. Jeg har aldri vært noen skihopper, men fikk en gang et litt utfordrende spørsmål av en venn av meg som var ganske flink, om ikke jeg også ville prøve. Det var i 45 - 46 tror jeg. Bakkene den gang var ikke så strømlinjet som nå, og den jeg skulle prøve i var en naturlig terrengformasjon mer i likhet med en Z enn med en S der kul og overgang var nærmest som to rettvinklede knekker. Jeg fikk det velmente råd at for ikke å risikere for mye lemlestelse burde jeg sørge for å komme nedenfor kulan med nedslaget d.v.s. 26-28 meter. Jeg fant det derfor sikrest å ta god fart, gikk til toppen av tilløpet og vokset med tørrparafin. Tilløpet var en både lang og bratt li og farten over hoppkanten oversteg langt alt jeg tidligere og også senere har prestert på ski. Resultatet ble at jeg feilberegnet luftmotstanden med den følge at da skiene forlot hoppkanten forstatte både de og kroppen i en baklengs salto slik at jeg passerte kulan med hodet ned. I respekt for gjenmøtet med fast underlag bøyde jeg imidlertid nakken umiddelbart før nedslaget på ca. 40 meter. Og denne ærbødighet ble min redning. Det var et udiskutabelt fall, men jeg kom fra det uten nakkebrudd.

Og så får jeg bare håpe at jeg også kommer mer fra denne statistikkoppgaven uten nakkebrudd, selv om det også her kan bli et veritabelt fall.

Arbeidet med statistikk på kommunenivå

For å sjekke om mitt personlige forhold til statistikk som kommune- politiker var særegnet for meg eller en mer generell holdning for kommune- politikere har jeg tatt kontakt med nåværende ordfører i Rauma, kommunens kontorsjef, kommunekassereren med flere.

På bakgrunn av den nærmest daglige og ganske utstrakte befatning med statistikk som vi har ved det kontor der jeg har mitt daglige virke, nemlig arbeidskontoret for Raume (et av de minste arbeidskontor i landet) er jeg blitt forbauset over hvor lett kommuneadministrasjonen fortsatt slipper fra statistikkarbeid. Ordføreren i Rauma har således fortsatt ingen befatning med produksjon av statistikk. Han betegner seg også som en svært beskjeden, og i alle fall svært sporadisk bruker, av statistikk. Så der hadde det skjedd liten endring siden min tid som ordfører i 1962-63. Ordføreren hadde imidlertid for hånden de fleste nummer av årets "Nye distriktstall" og hadde gjort seg en del nytte av enkelte oversikter i disse hefter.

Kontorsjefen og de øvrige på formannskapskontoret har heller ingen særlig befatning med statistikkproduksjon. Kontorsjefen gjorde seg imidlertid ganske god nytte av "Statistisk månedshefte" spesielt i forbindelse med opp- setting av budsjettene. En konkret statistikkoppgave som utarbeides samtidig med budsjetter er oppgave over planlagt sysselsetting i budsjettåret. Opp- gaven sendes fylkesmannen og distribueres senere til fylkesarbeidskontor og arbeidskontor. Denne oppgaven gis på skjema 1710. En ordfører i en ganske liten kommunes holdning til denne oppgaven ble tilkjennegitt ved følgende ut- sagn: "Skjema 1710 gir jeg sytten ti".

Heller ikke kommunekassereren har særlig belastning med statistikkopp- gaver. Budsjett sendes inn av kommuneadministrasjonen, og kommunekassereren sender inn regnskapet til Skattefogden en gang for året. Dertil sendes inn skatteregnskap 2 ganger i året og en månedsvis oppgave over inngått skatt, samt halvårige restanselister, Videre sendes inn en oppgave til Kommunenes sentralforbund over lønns- og prisutviklingen.

Kommuneingeniøren og hans stab har etter mitt syn heller ikke så veldig stort ansvar som statistikkprodusenter. De ga likevel klart uttrykk for at de følte statistikkoppgaveplikten som en plagsom belastning. Den hyppigste frekvens hadde visstnok oppgaven over antall sysselsatte i ordinære bygg- og anleggsvirksomhet som månedlig sendes arbeidsformidlingen på skjema 1603. Denne oppgave er et korrektiv til sysselsettingsplanen på skjema 1710.

Fra ingeniørkontoret fikk jeg understreket at en særlig belastning lå i de mer sporadiske men ofte ganske omfangsrrike opplysningsanmodninger med bladrike spørreskjema fra de forskjelligste institusjoner, vitenskapelige institutt og forskergrupper. Kommunalteknisk statistikk som innsendes hvert 5. år er ganske omfattende, men blir etter det inntrykk jeg har fått, sett på med stor velvilje såvel for det som angår innsamlings- og produksjonsarbeidet som for bruken av den ferdige statistikk.

Generelt inntrykk fra kommunale kontor er at de synes å være en del belemet med sær oppgaver til Byrådet angående regnskap og budsjett som Byrådet etter de kommuneansattes mening like gjerne kunne plukke ut selv av de innsendte regnskaps- og budsjett oppgaver.

Jordstyrekontoret synes, spesielt i forhold til sin bemanning, å stå i en særstilling blant kommunale kontorer når det gjelder, oppgaveplikt. Og her synes det også som om det kan være en god del å hente når det gjelder forenkling og samordning. Av hensyn til arbeidspresset må mange talloppgaver til spesielle årstider gis skjønnsmessig samtidig som tilsvarende eksakte oppgaver foreligger fra jordbrukerne til andre tider av året. Som eksempel på en fast månedlig statistikk (forøvrig visstnok også den eneste med månedsfrekvens ved dette kontor) nevnes statistikk over bedekning av purker. Denne skal egentlig utarbeides på grunnlag av uoppfordrede oppgaver fra råneholderne, men må i praksis innhentes ved hjelp av telefon, ofte ved flere oppringninger til hver. Det kan være lett å dra på smilebåndet til en statistikk som denne, men nøkternt sett er den ganske betydningsfull. Den gir nemlig et temmelig sikkert uttrykk for markedstilførselsen av flekk og svinekjøtt ca. ett år fram i tiden! Ikke mange prognoser kan måle seg med svinebedekningsoppgaven når det gjelder holdbarhet!

Den aller viktigste jordbruksstatistikken er imidlertid den fullstendige jordbrukstelling som skjer hvert 10. år. Som supplement til denne kommer utvalgstillinger pr. 20.6 og 31.12 hvert år. Videre kan nevnes avlingsstatistikk om høsten og en månedlig oppgave til Landbruksselskapet over vekstvilkårene om sommeren.

Husdyroppgaver innsamles fra husdyrholderne pr. 1.8 og 1.2 Sammenholdt med disse eksakte oppgaver synes utvalgsoppgaven pr. 31.12 å være noe smør på flekk for å holde seg til faguttrykk. Sistnevnte må innsamles pr. telefon eller på skjønn og blir derfor også gjerne noe usikker.

Av mer kuriøse, og heldigvis mer sporadiske oppgaver nevnte jordstyrekontoret eksempelvis oppgave over antall bærbusker samt en oppgave over bestanden og skadevirkningen av smågnagere 5-6 år tilbake i tiden.

Endelig kan nevnes at også jordstyrekontoret føler opplysningsinnhenting fra vitenskapsselskap o.l., hovedfagstudenter m.m. som en betydelig ekstra-belastning.

Konklusjonen for det som gjelder produksjon og bruk av statistikk ved jordstyrekontoret er stort sett den samme som for ingeniørkontoret: Det er den store langtidstjenende statistikk som er mest interessant og nyttig, mens de mange mellom- og underliggende oppgaver synes å kreve uforholdsmessig mye tid og blir gjerne mer skjønnsmessig og til mindre nytte på det lokale plan.

Også det kommunale kraftverket føler en ekstra arbeidsbyrde av sin oppgaveplikt selv om jeg etter en intervjurunde sitter igjen med det inntrykk at det der glir ganske godt. Et spesielt problem er gjerne at de ønskede oppgaver, når det gjelder energibruk, ikke kan avleses spesielt for samtlige tariff-fer. Nå skal det erkjennes at disse tariff-er er regnet for noe gammeldagse, men kanskje nettopp derfor er de etter min mening funksjonelt mest riktige i den nåværende energisituasjon ved at de animerer til et jevnt forbruk, motvirker høye topper samt til supplerings med annen energi til f.eks. oppvarming på kalde dager. Og da er det vel i grunnen synd at de må avskaffes fordi de ikke passer for foreliggende statistikk-skjema!

Fra kraftverket kreves det kvartalsvise investeringsprognoser. Her gis det da usikre tall som vil kunne gis sikre tre måneder senere. For produsenten virker dette som en overdrivelse, og vekker derfor gjerne ulyst og motvilje.

Prognoser for bruk av strøm kommende år og for flere år fremover er sjølsagt arbeidskrevende, men erkjennes som nyttige og nødvendige. Årsoppgaver bygd på regnskap og budsjett ansees som meningsfulle og betimelige.

Som flere andre datagivere på kommunalplanet sitter også elverket igjen med det inntrykk som såvidt ble nevnt i samband med kommuneadministrasjon og kommunekasse at statistikk-makerne er selv dårlige brukere av statistikk. I stedet for f.eks. selv å plukke ut opplysninger og tall fra allerede inn-sendte regnskap og budsjetter sendes det ut nye spørreskjema til grunnplanet for opplysninger om sektorer av tidligere oppgaver. Slikt burde søkes unngått.

En etat som jeg tidligere hadde trodd var særlig ^{Las}besatt med statistikk-oppgaver, men som ikke er det, er lensmannsetaten. Etter det inntrykk jeg sitter inne med på grunnlag av en riktignok rask telefonsamtale er det at de fleste oppgaver går etterhvert som tingene skjer i form av rapporter eventuelt rapportgjenparter til Politimester og vegmyndigheter, som vel da blir de egentlige statistikk-produsenter på disse felt.

Trygdekontoret hadde tidligere en særlig viktig posisjon som statistikkprodusent. Jeg tenker her særlig på sysselsettingsstatistikken som dessverre ble avvirket i forbindelse med samordningen i folketrygda fra midten av 1971, tror jeg det var. For tiden har vi noe som jeg oppfatter som en forsøksvis erstatning innen enkelte næringer for det som gjelder sysselsettingsstatistikk i den såkalte regionale sysselsettingsstatistikk. Jeg har forstått at det arbeides ganske intenst på forskjellige høye plan for å finne en ny form for sysselsettingsstatistikken. Personlig mener jeg at tenke og forsketiden på dette området snart skulle vært rikelig tildelt, og at denne, etter mitt syn kanskje viktigste statistikken i landet, ikke lenger vurde få vente på sin gjenfødelse. Trygdekontoret regner seg som en nærmest ikke-bruker av statistikk og føler derfor sitt produksjonsarbeid nærmest som et direkte arbeid for andre.

Likningskontor/folkeregister. Her regnes ekstraarbeidet med statistiske oppgaver, etter de opplysninger jeg her fått, som relativt beskjedne. For folkeregisteret er vel statistikkarbeidet hovedsaken, like meget å betrakte til eget bruk som for overordnede organ.

Av tidsmessige grunner må jeg begrense meg til disse eksempler fra kommunalplanet, selv om det utvilsomt er mange andre som det kunne vært nyttig å avlagt en visit, f.eks. sosialkontor, prestekontor m.fl.

For så til sist å avlegge et besøk ved mitt eget kontor, arbeidskontoret, så sitter jeg - etter å har gjort meg litt kjent for det som gjelder statistikkarbeid i nabolaget, - med en følelse av at denne etat må være uforholdsmessig sterkt belastet såvel når det gjelder utarbeidelse som nødvendig, bruk av statistikk. Bortfallet av sysselsettingsstatistikken er som ovenfor nevnt likevel - tross den store mengde av annen statistikk - et stort savn.

Hvordan er så det generelle syn på statistikk i arbeidsformidlingen? Jeg tror jeg tør svare at det er ganske varierende. Ikke bare fra kontor til kontor, men også innenfor det enkelte kontor, og for min personlige del også svært varierende i forhold, til den øvrige arbeidsmasse ved kontoret. Det må være forståelig at det kjennes både tungt og urimelig å måtte sitte med en månedsstatistikk som nødvendigvis må ut i løpet av dagen når venterommet er fullt av arbeidssøkere, trygdesøkere, eller når, arbeidsgiverne kimer etter arbeidskraft som vi kunne skaffe fra andre kanter når vi bare hadde hatt tid til å ta de nødvendige fjernkontakter.

Et problem for meg faktisk i flere år etter at jeg begynte i etaten var at jeg hver måned og enda mer hvert kvartal og ved hvert årsskifte gikk og spekulerte på hvilke oppgaver det var som skulle sendes inn, hvilke som stod igjen og om noen ble glemt. For å bøte på dette lanserte jeg i slutten på

seksitallet et oversiktsskjema, eller skal vi heller kalle det en forfallsliste over samtlige oppgaver og rapporter som skulle avsendes fra eller innhentes av arbeidskontorene. Resultatet viste at det er mellom 30 månedlige, kvartalsvise, årlige og sporadiske som skal sendes fra eller innhentes av arbeidskontorene. De fleste av disse oppgaver kan utarbeides på eksakt grunnlag av og ved systematiserte rutiner og er således ganske greie. Til sammen krever de likevel uforholdsmessig mye av arbeidstiden, kanskje spesielt ved de mindre kontorere. På den annen side er arbeidskontorene også gode brukere at statistikk både i eget arbeid og kanskje særlig i vår utadrettede informasjonsvirksomhet. Enkelte oppgaver synes likevel uforståelige for oss på grunnplanet. Som eksempel kan nevnes en årlig oppgave over antall dagpengemottakere i året og lengden av stønadstiden, samt hvor mange som hadde stønad ved årets begynnelse. Disse oppgaver krever at man går tilbake på hvert enkelt stønadstilfelle gjennom hele året og er således svært arbeidskrevende. Etter mitt syn et eksempel såvel i opplegg som formål på hvordan statistikk ikke bør anvendes og prioriteres foran annet nyttigere arbeid.

En voldsom ekstrabelastning ved vårt vesle kontor har det vært den interesse som har knyttet seg til oljevirkomheten i Rauma. Det vil føre rent for langt å komme inn på de mange både enkelt oppgaver og mer faste oppgaver som ble innarbeidet i denne tide. Pågangen fra vitenskapsselskaper, læreinstitusjoner og enkeltpersoner (hovedfagstudenter) var betydelig, ved siden av oppgavekravet fra eget direktorat og fra Byrådet. Det verste var at vi faktisk - i tillegg til alt det øvrige - satte igang med våre egne oversikter: Og når sant skal sies de slo an som rene bestsellere. Bare dumt at vi ikke hadde vett til å ta oss betalt for dem, så kunne vi i alle fall ha fått betalt kjøleskapet som vi har kjøpt på samsen til spiserommet vårt.

Konklusjoner og forslag

Som en konklusjon på denne springende og dessverre altfor overfladiske vurderingen av en del statistikkproblemer og synspunkter på statistikk skal jeg fremsette en uhyre paradoksal, men likevel sannferdig påstand i fem punkt om mitt syn, min følelse og holdning til statistikk:

1. Statistikk er et meningsløst, uproduktivt arbeid som burde prioriteres så langt ned på skalaen som mulig, eller fortrinnsvis sløyfes helt. (Fremsatt i en tung stund.)
2. Statistikk er en form for systematisert oppbevaring av data som enkeltvis eller i sammendrag ofte kan være nyttige å trekke frem igjen ved behov.

3. Statistisk oppgaveplikt vekker ofte ulyst, men tvinger oss til orden og systematisering - og er således gjerne en spore til innføring av bedre og mer oversiktlige arbeidsrutiner.
4. Statistikk er utvilsomt et svært nyttig, ja kanskje uunnværlig hjelpemiddel og utviklingskorrektiv i såvel privat næringsvirksomhet som offentlig forvaltning.
5. Og i diamentral motsetning til påstand punkt 1 (i en tung stund):
Statistikk er uhyre interessant og har stor verdi såvel som aktuelt nyhetsstoff som historisk lesning.

Men for å dempe disse noe ha-stemte påstander må jeg skynde meg å føye til noe mer prosaisk at etter min mening så står såvel innkreving av statistisk materiale som utgivelse og distribusjon av ferdige statistikker i mange tilfeller lite i samsvar med alminnelig folkelig oppfatning av forholdet mellom kostnad, bruk og nytte. Det ser ut til at det er de store langtidsvirkende statistikker som vekker størst interesse på grunnplanet. De mange andre mellomliggende medfører så uforholdsmessig mye arbeid for grunnplanet med innsamling og produksjon at det levnes liten tid til å dra nytte av det ferdige produkt, samtidig som dette ofte har for liten interesse og praktisk nytte.

På samme måte som det oppfordres til makulering av uaktuelle papirer tror jeg det kunne være nyttig med en ganske omfattende sanering av statistikkfloraen. Dette gjelder ikke bare hensynet til innsamlerne og produsentene på grunnplanet, men like mye de ferdige produkt som neppe blir lest og som går glatt i papirkorga etter å ha fylt opp noen tusen hyllemeter rundt omkring i landet en passende tid.

Videre tør jeg peke på at det kan synes behov for en vurdering av en større samordning og kanskje nytenkning når det gjelder tidsintervaller. Som utgangspunkt kunne en kanskje ta sikte på å utgi de med lengst intervaller noe hyppigere og de med kortest intervall noe sjeldnere. Hva om en f.eks. tok sikte på samling om kvartalsvise, årlige og fireårige statistikkintervaller?

SYNSPUNKTER PÅ STATISTIKKBEHOV OG STATISTIKKPROBLEMER - SETT FRA FYLKESNIVÅ

I de siste årene har det vært en tendens til å overføre mer myndighet og flere oppgaver fra den sentrale statsadministrasjonen til fylkesplanet både når det gjelder fylkeskommunen og de statlige etatene på fylkesplanet. Dette har gjort det nødvendig, i større grad enn tidligere, å drive planlegging og utredningsarbeid innenfor de ulike sektorene på fylkesplanet. Dessuten er fylkeskommunen, gjennom bygningsloven, blitt pålagt ansvaret for fylkesplanleggingen, som i prinsippet skal dekke all offentlig virksomhet i fylket.

Alt dette har ført til at behovet for det vi kan kalle for regional statistikk er blitt meget stort. Denne statistikken er et viktig hjelpemiddel for å få det nødvendige kjennskap til samfunnsutviklingen i fylket, noe som igjen skal danne grunnlag for å planlegge og styre den framtidige utvikling.

I denne sammenheng er vi for det første interessert i å vite hvordan utviklingen i vårt eget fylke har vært i forhold til landet for øvrig. Vi vil f.eks. vite hvordan fylkets egen utvikling innenfor befolkning, inntekter, boligbygging, næringsstruktur, sysselsetting osv. ligger an i forhold til landsgjennomsnittet. Selv om dette er viktig å få greie på, er vi likevel vel så interessert i å få vite hva som skjer innenfor vårt eget fylke. Dvs. at vi ønsker å få greie på hvordan fylkets bosettingsstruktur er og hvordan den utvikler seg, arbeidsmarkedet i de enkelte deler av fylket, utbygging av kommunikasjoner og offentlig sevice i fylket, den økonomiske situasjonen for de enkelte kommuner osv.

For å klarlegge slike forhold, trenger vi statistikk som er fordelt på mindre enheter enn det fylket er. Dette kan f.eks. være regioner, handelsdistrikt, kommuner eller tellekretser i sammenheng med folketellingene.

Stort sett kan en si at behovet er størst på kommunenivå, bl.a. fordi dette er en administrativ enhet. I mange tilfeller kan det likevel være tilstrekkelig med oppgaver etter handelsdistrikt, mens det på andre områder kan være nødvendig å komme ned på enheter innenfor kommungrensene. Jeg tenker da spesielt på f.eks. analyser av senterstrukturen i fylket.

Mye av den regionale statistikken som dekker fylket, blir utarbeidet av fylkeskommunen og andre offentlige etater på fylkesplanet, alt etter behov. I mange tilfeller skjer dette som en naturlig del av, eller som en følge av,

den virksomhet som drives av den enkelte etat. I tillegg samler også kommunene en god del statistikk som kan være til nytte på fylkesplanet. Dessuten er også de enkelte etater på lokalplanet en viktig kilde for utarbeiding av den offisielle statistikken.

Mesteparten av den offisielle statistikken blir som kjent, produsert eller utgitt av Statistisk Sentralbyrå. En slik sentralisering av statistikkproduksjonen byr selvsagt på mange fordeler som f.eks. når det gjelder standardisering av statistikkproduktet, slik at oppgavene blir sammenlignbare fra område til område.

Den offisielle statistikken dekker mer eller mindre de fleste områdene av samfunnliv og naturforhold. Jeg har ikke noe oversikt over i hvor stor grad forskjellig type statistikk blir benyttet, men jeg vil anta at befolknings- og sysselsettingsstatistikken står sentralt for de fleste brukere av statistikk på fylkesplanet. Jeg vil derfor komme litt nærmere inn på dette området.

Befolkningsstatistikken er trolig den som for tiden er best utbygget og som dekker de fleste behov. Det gis bl.a. årlige tall for befolkningen i den enkelte kommune fordelt etter alder og kjønn. Videre gis det årlige kommunevise oppgaver over folkemengdens bevegelse, dvs. tall for fødte, døde, inn- og utflytting.

Ved folke- og boligtellinger, som blir foretatt hvert 10. år, er kommunene inndelt i tellekretser. På dette nivået er det bl.a. gitt statistikk over befolkningen etter alder og kjønn. Dette er oppgaver som vi har hatt stor nytte av bl.a. når det gjelder vurderinger av senter- og bosettingsstrukturen i samband med fylkesplanleggingen. Ulemper med folketellingen er først og fremst at den blir foretatt bare hvert 10. år, og dette gjør at anvendelsen av dette materialet blir noe begrenset.

Plan- og utbyggingsavdelinga har imidlertid mottatt maskintabeller etter valgkretser og skolekretser pr. 1.1.76, men disse tabellene kan vanskelig nyttes i tilknytning til folketellingen, da skole- og valgkretsene stort sett ikke faller sammen med tellekretsene. Noe som også vanskeliggjør bruken av disse tabellene, er at navnene og de geografiske avgrensingene av kretsene ikke er angitt.

Jeg kan kanskje også i denne sammenheng nevne at Byrådet sin definisjon av tettsteder, dvs. områder med minst 200 bosatte der avstanden mellom husene som regel ikke er over 50 m, har visse svakheter i plansammenheng. Vi har

kommet til at denne definisjonen er for snever i forhold til de husstandene som funksjonelt hører til tettsteder, og som det er naturlig å ta med. Ut fra de erfaringene vi har i Møre og Romsdal viser det seg at enkelte viktige tettsteder ikke blir registrert, mens andre som blir registrert, i realiteten ikke kan aksepteres som tettsteder av betydning. Studerer en tettstedene etter Byråets definisjon over tid, vil også dette kunne gi et uriktig bilde av utviklingen, da den geografiske avgrensingen vil kunne variere.

I fylkesplansammenheng har vi her i fylket derfor valgt å vurdere hvor mange tellekretser som naturlig hører til hvert enkelt tettsted uten at det er tatt hensyn til den fysiske hustettheten.

I en vesentlig del av det planarbeid og utredningsarbeid som blir utført på fylkesplanet, er det et stort behov for å vurdere den framtidige befolkningsutviklingen i de enkelte deler av fylket. Dette igjen bl.a. for å beregne behovet for nye arbeidsplasser, boligbygging, dimensjonering og lokalisering av offentlig service og anlegg osv. Her har Byrådet sine befolkningsframskrivninger vært til stor nytte. Det må være klart at disse oppgavene bare er en framskrivning av en eksisterende trend når det gjelder fødselsehyppighet, dødelighet og flyttinger. Disse framskrivningene sier altså ikke hvordan utviklingen trolig vil bli, men hvordan resultatet vil bli, dersom utviklingen forsetter som før.

I fylkesplanen, der befolkningsutviklingen i fylket særlig er behandlet, er det satt opp egne målsettinger for utviklingen av folketallet. For det første er det satt som mål at fylket totalt skal ha en naturlig tilvekst, dvs. at det skal være balanse mellom inn- og utflytting. I de siste årene har vi tilnærmet hatt en slik situasjon. Når vi ser på fylket under ett, har vi derfor praktisk talt direkte kunnet bruke disse framskrivningene i arbeidet med å fastsette konkrete tall for målsettingen.

Noe mer komplisert er det når vi ser på utviklingen innenfor fylket. I fylkesplanen er det satt opp målsettingstall for hver kommune. I disse tallene ligger det en målsetting om å få til en jevnere befolkningsvekst i de ulike delene av fylket, rent konkret er det sagt at en etter en viss tid bør komme fram til en situasjon der ingen kommuner går ned i folketall og ingen kommuner vokser med mer enn 1% pr. år.

Dette forutsetter at den regionale utvikling i fylket må endres, noe som har gjort at Byrådet sine framskrivninger vanskelig kunne brukes for de kommunale måltallene. Det har i denne sammenheng selvfølgelig vært ønskelig og fått utarbeidet framskrivninger der fylkesplanens generelle målsettinger

for befolkningsutviklingen i fylket var innebygget i framskrivningsmodellen, men jeg ser egentlig ikke dette som noen stor sak.

Tross alt er det andre behov som er mer nærliggende, og jeg tenker da på sysselsettingsstatistikken. Som en følge av innføringen av folketrygden, falt sysselsettingsstatistikken som var basert på oppgaver fra de lokale trygdekontorene, bort fra 1971. Dette har skapt store problemer for de som er avhengige av en hyppig og omfattende sysselsettingsstatistikk, og særlig tror jeg det har gått ut over de som har behov for regionale oppgaver.

Kravet til en brukbar sysselsettingsstatistikk må først og fremst være at den utkommer relativt ofte, og at den dekker alle næringene. Sett fra fylkesnivå er det også viktig at den gir oppgaver for hver enkelt kommune.

Slik situasjonen er idag, finnes det ingen sysselsettingsstatistikk som oppfyller alle disse kravene. Litt fyldigere opplysninger kan en likevel få dersom en forsøker å kombinere de sysselsettingsopplysningene en kan trekke ut av de enkelte sektorstatistikkene. Men disse er ofte ikke bygd opp etter enhetlige definisjoner, slik at resultatet blir relativt usikkert.

Behovet for en slik omfattende sysselsettingsstatistikk for alle næringer har særlig vist seg å være stort i fylkesplanleggingen. I følge bygningsloven bør fylkesplanen som kjent bl.a. omfatte vurdering av arbeidskraftsituasjonen og næringslivsutviklingen. Sysselsettingsvurderingene vil altså framkomme i avveiningene mellom målsettingen for befolkningsutviklingen og befolkningens behov for arbeid på den ene side og næringslivets behov for arbeidskraft på den andre side. Dette er i fylkelplanen satt opp på en måte som vi har kalt et sysselsettingsbudsjett og som er utarbeidet både for fylket totalt og for de enkelte regionene inne fylket. Budsjettet er satt opp med folketellingen i 1970 som grunnlag og er foreløpig ført fram til 1980. På grunn av den begrensede tilgang på sysselsettingsstatistikk etter 1970 har det vært vanskelig å etterprøve budsjettallene for de enkelte år, noe som også har gjort det vanskelig å vurdere utviklingen framover. Jeg forstår at en også fra sentralt hold har vært klar over dette problemet. Bl.a. har Miljøverndepartementet utarbeidet en oversikt over og vurdering av sysselsettingsdata spesielt med tanke på fylkesplanleggingen. Jeg tror likevel ikke at vi får brukbare forhold før vi igjen får en sysselsettingsstatistikk på linje med den vi mistet i 1971.

Etter hvert som en kommer lengre i fylkesplanarbeidet, vil trolig behovet melde seg for å bruke mer presise analysemetoder når det gjelder å vurdere og sette opp målsettinger for utviklingen av bosetting, arbeidsmarked og

næringsstruktur i fylket. Jeg tenker da på regionale analysemodeller som f.eks. "Economic Base" og "Regional kryssløpsanalyse". Slike metoder krever imidlertid et omfattende sett av statistiske data som vanskelig kan framskaffes pr. i dag. Fylkesfordelte nasjonalregnskap vil her f.eks. kunne være viktige datakilder.

Sjøl om jeg først og fremst har nemnt befolknings- og sysselsettingsstatistikken, er det også et stort behov for tilgang på regional statistikk på en rekke områder. Jeg vil ikke komme nærmere inn på dette her, men vil nevne at det generelt sett er viktig å få så fersk statistikk som mulig. Publikasjonen "Nye distriktstall" for de enkelte fylker er et positivt tiltak i denne retning.

Sett fra fylkesnivå er det som jeg tidligere har nemnt, også et økende behov for å få de statistiske oppgavene fordelt på et så lavt geografisk nivå som mulig. Hensynet til en konfidensiell behandling må likevel begrense detaljeringsgraden på en del områder.

Fra sentralt hold utgis det en mengde statistikk av regional karakter. Det kreves derfor mye arbeid for å holde seg orientert om det aktuelle statistikkbehovet. De fylkesheftene som Byrået har gitt ut, har lettet dette arbeidet en del. Fylkesheftene er imidlertid fra 1973 slik at mye av oppgavene begynner å bli uaktuelle. Det er derfor å håpe at fylkesheftene med tida kan komme ut hvert år.

Sjølv om Byrået fortsatt vil være hovedleverandøren av regional statistikk, må en likevel regne med at de fylkesvise etater og andre instanser utenom Byrået i stor utstrekning må produsere statistikk på egne felter. Mye av denne statistikken vil være til nytte også for andre instanser enn de som utarbeider den. F.eks. tror jeg at fylkeskommunene sitter inne med mye statistiske data som kommunene kan bruke i som planlegging. Jeg kan her bare nevne at det som grunnlag for fylkesplanarbeidet er utført omfattende registreringer av jord- og skogbruksareal samt registreringer av områder som er av verdi for friluftsliv og naturvern.

Generelt sett er vel statistikk av denne typen for lite kjent, og det har derfor sikkert vært behov for å få utarbeidet en samlet fylkesvis oversikt på dette området. En slik oversikt ville selvfølgelig også kunne redusere faren for dobbeltarbeid.

Dessuten er det nok også her behov for å få statistikken i mer standardiserte former, slik at oppgavene blir bedre tilgjengelige. Byrået burde her

kunne yte faglig bistand. Likedan vil det også fortsatt være behov for at Byrået yter direkte faglig støtte ved utbedring av mer omfattende statistikkprosjekt.

Jeg har merket meg at utvalget for regional statistikk som la fram sin utredning i 1972, bl.a. har foreslått at det i hvert fylke bør opprettes et kontakt- og serviceorgan som skal bistå kommuner, fylkeskommuner og andre etater i fylket i statistikkspørsmål og ev. tjene som formidlingsinstans for Byrået. Jeg tror at behovet for et slikt statistikkontor på fylkesplanet er meget stort og er derfor interessert i å få vite om denne saken har vært vurdert på sentralt hold.

AKTUELLE STATISTIKKSPØRSMÅL VEDRØRENDE DEN KOMMUNALE OG FYLKESKOMMUNALE ØKONOMI

Fylkeskommunene og primærkommunene er for tiden inne i en periode med mange og tildels meget omfattende endringer i de økonomiske forhold. Komitéinnstillinger og stortingsmeldinger har i flere år kommet på løpende bånd, og endel økonomiske hovedlinjer er fastlagt. Det har vært lagt frem en rekke beregninger av de økonomiske virkninger av endringene. Dessverre har flere av disse beregninger vært beheftet med vesentlige mangler. Dette skyldes både at det statistiske tallmateriale som beregningene har vært basert på, har vært ufullstendige, til dels misvisende og foreldet, og at de som laget beregningene ikke har hatt tilstrekkelig kjennskap til utviklingen i de utgiftsgrupper som beregningene gjaldt.

Parallelt med vedtak om en rekke endringer i lokalforvaltningen, er lagt frem og behandlet St.Meld. nr. 93 for 1974/75 om plan om bedring av kommunenes økonomi. Denne meldingen ble utarbeidet på et tidspunkt da forventningene til oljeinntekter i siste halvdel av 70-årene var vesentlig mer optimistiske enn tilfelle er nå. En må nok være forberedt på at kommunesektorens økonomi ikke blir bedret så raskt som denne St.Meldingen forutsatt. Det har jo også tidligere vært bebudet tiltak med sikte på å bedre kommunesektorens økonomi, uten at resultatene på noen måte har svart til forventningene. Jeg tenker her bl.a. på funksjonsfordelings-komiteéns arbeid i siste del av 60-årene. Jeg nevner også Sykehusloven som ble imøtesett med forventning i mange år, og som trådte ikraft 1.1.1970 og som skulle føre til vesentlig avlastning i kommunesektorens utgifter til drift m.v. av helseinstitusjonene. Som kjent, dekket syketrygden tidligere ca. 65% av sykehusutgiftene, mens sykehusloven fastsatte at folkestrygden skulle dekke 75% i 1970 - 72, 80% i 1973 - 74 og 85% fra 1975. I 1972 vedtok Stortinget at andelen skulle "fryses fast" til 75% inntil videre, men satsen er nå "tint opp" med det resultat at den gikk ned til 50% fra 1.1.1977. Resultatet av det hele er dermed blitt at folkestrygden fra 1977 dekker vesentlig mindre andel enn før sykehusloven kom, mens hele sykehusloven var basert på det motsatte.

Disse betydelige hoppene opp og ned og frem og tilbake, skaper store vanskeligheter for kommunesektoren, ikke minst når det gjelder langtidsbudsjetteringen. Dessverre er resultatet regelmessig blitt at kommunenes økonomiske situasjon stadig er blitt forverret, noe de som har hatt befatning med kommunale budsjetter de siste 10 - 12 år ikke har kunnet unngå å legge merke til. Den generelle årsak til denne forverring, er at kommunene er pålagt funksjoner i et omfang som har ført til at utgiftene har steget raskere enn inntektene. Resultatet er blitt at kommunenes evne til å finansiere investeringer ved hjelp av skatteinntekter er blitt minimal, samtidig som det i samme periode har foregått en meget sterk relativ og tildels absolutt reduksjon i kommunenes finansielle reserver som disponibel kontantbeholdning, fondsmidler m.v. I dag er disse reserver i Buskeruds kommuner av så ringe størrelse, at de i realiteten ikke representerer noen reserve i det hele tatt, når en ser på størrelsen av kommunebudsjettene i dag og dagens investeringsbehov. Kommunene er derved helt og holdent og til enhver tid avhengig av at løpende inntekter er tilstrekkelig til å dekke løpende utgifter inklusive renter og avdrag, mens avhengigheten av lån og tilskudd når det gjelder investeringer, er blitt nærmest total. Dette har ført til at inntektsunderskuddet i kommunene er økt voldsomt de siste år, med tilsvarende økning av gjeldsbyrden. Det er dette som ligger bak intensjonene i St.Meld. nr. 93 for 1974/75 hvor det tas sikte på å eliminere dette inntektsunderskuddet i løpet av resten av 70-årene.

I dagens situasjon leser jeg med interesse påny en uttalelse Buskerud fylkesutvalg gav i 1968 til funksjonsfordelingskomitéens Innstilling II. I denne uttalelsen - som i det vesentlige er tatt inn i vedlegg til St.Meld. nr. 58 for 1968/69, - ble det pekt på at kommunenes økonomi ville bli meget betydelig forverret i årene framover dersom ikke vesentlige tiltak for å bedre økonomien ble satt inn.

Det ble også pekt på at den bebudede sykehuslovens regler om utgiftsfordeling mellom folketrygden og fylkene i lengden ville være uholdbar, fordi reglene der ikke oppfordret til utgiftsbevissthet i fylkene når det gjaldt driften av sykehusene. Vi kan nå konstatere at kommunenes økonomi er blitt minst på anstrenget som fylkesutvalget fryktet, mens sykehuslovens opprinnelige utgiftsfordelingsregel er vesentlig endret, senest med virkning fra 1.1.1977.

Til grunn for uttalelsen i 1968 lå omfattende tallmaterieell av statistisk art, hentet såvel fra publikasjoner utgitt av Statistisk Sentralbyrå, fra andre sentral organer og oversikter som var utarbeidet lokalt. Vi hadde allerede i lang tid i Buskerud følt behovet for statistiske opplysninger til bruk i økonomiforvaltningen.

I arbeidet i økonomisektoren i en årrekke har jeg følt at behovet for tilgang på statistikk faller i 3 hoveddeler.

- I. Lett tilgjengelig statistikk må vise utviklingen i kommunenes økonomi over en årrekke, både generelt og detaljert.
- II. Sammenlignende statistikk som kan brukes av kommunenes administrasjon (herunder folkevalgt administrasjon) til vurdering av eget servicenivå, utgiftsnivå og finansielle stilling.
- III. Statistikk som kan være hjelp for sentrale myndigheter, fylkesmyndigheter og kommunale myndigheter ved vurdering av og vedtak om overføringer mellom Staten - fylkeskommunene - primærkommunene.

Statistikk for å følge kommunenes økonomiske utvikling.

I fylkesadministrasjonen i Buskerud har vi hvert år de siste 20 år utarbeidet en tabellarisk oversikt over kommunenes økonomiske stilling og lagt denne fram for fylkestinget til orientering. Studerer man disse oversiktene for denne 20-årsperioden, trer utviklingen i kommunenes økonomi meget klart fram. Fra 1964 kom byene inn i fylkeskommunen som samtidig overtok sykehusene og de videregående skoler samt et betydelig antall kommunale veier. For å kunne bedømme situasjonen i dag i forhold til situasjonen for 15 år siden på riktig måte, er det derfor nødvendig å se fylkeskommunen og primærkommunene under ett i totoalbildet. Gjør man det, ser man bl.a. at mens finansielle reserver som kontantbeholdning og fondsmidler m.v. i 1962 svarte til ca. 103% av summen av primærkommunenes nettobudsjetter i Buskerud, svarte de samme reserver i 1974 bare til 32% av nettobudsjettene. Jeg sammenligner summen av fylkeskommunens og primærkommunenes finansielle reserver med summen av bare primærkommunenes nettobudsjetter, fordi primærkommunenes nettobudsjetter som kjent hittil har dekket også fylkeskommunens nettobudsjett gjennom repartisjonskatten.

Ser en på utviklingen i kommunenes evne til å få med investeringsbevilgninger på driftsbudsjettene, blir bildet der like nedslående og det er også her nødvendig med statistikk som bringer forholdene klart fram i dagen. I 1962 kunne 20% av kommunenes nettobudsjetter (skatter og avgifter) brukes til investeringer i primærkommunene og fylkeskommunen, mens den samme investeringsandel i 1975 var sunket til 7,5%

med andre ord gått med til vel 1/3. I løpet av samme tidsrom er lånegjelden vedrørende kommunekassene, eksklusive inntektsgivende bedrifter, forholdsvis fordoblet idet den utgjorde 30% av nettobudsjettene i 1962, men 60% i 1975.

De data jeg har nevnt foran vedrørende finansielle reserver, evne til å få plass til investeringsbevilgninger over driftsbudsjettene og utvikling i lånegjelden, har det nok i lang tid vært mulig å finne fram til i publikasjoner utgitt av Statistisk Sentralbyrå. I hvert fall totaltallene har det vært mulig å finne, mens man i stor utstrekning måtte beregne de relative tall selv. Under alle omstendigheter har statistikk tallene vært så vanskelig tilgjengelig for fylker og kommuner at det ikke har vært lett å skaffe seg tilstrekkelig oversikt over den økonomiske utvikling fra kommune til kommune, eller fra fylke til fylke. Det er helt nødvendig at tilstrekkelig detaljert oversikt foreligger til enhver tid, slik at fylkene og kommunene kan ha solid tallmateriale å bygge på når den økonomiske situasjon vurderes.

Statistikk for sammenlikning av kommuner.

Selv om jeg mener at årsaken til den vanskelige økonomiske stilling i kommunene i dag hovedsaklig skyldes forhold som de enkelte kommuner ikke har herredømme over, er det sikkert nok at det er vesentlige variasjoner fra kommune til kommune, og at disse variasjoner også i noen grad skyldes disposisjoner som de enkelte kommuner har foretatt uten pålegg utenfra. Slike disposisjoner kan være noe kommunen har gått inn i med åpne øyne, men kan også ha sammenheng med manglende oversikt over egen stilling og eget utgiftsnivå, totalt eller på enkeltsektorer i forhold til andre kommuner. Sammenlikning med forholdene i andre kommuner kan gi indikasjoner på at det er grunn til å gå egne økonomiske disposisjoner nærmere etter i sømmene. Men skal slik sammenlikning bli mulig, må økonomiske data fra andre kommuner være tilgjengelige og presenteres på en slik måte at de er anvendelige og til å stole på.

Skolesektoren og sosial/helsesektoren er viktige forvaltningsgrener i kommunene og legger beslag på en betydelig del av kommunenes økonomiske ressurser. Ikke minst der er det nødvendig at utgiftsnivået ikke svulmer unødige opp. Ved hjelp av riktig sammenlignende statistikk kan man se om eget utgiftsnivå er høyt, brukbart eller lavt. Statistikken bør vel være slik innrettet at den ikke bare viser hvor mye penger kommunen bruker i forhold til andre kommuner, men også viser enhetskostnadene, slik at kommunen kan se forholdet mellom tjenester og utgiftsbeløp. I denne sammenheng har det liten interesse å vite netto driftsutgift til skolene totalt og pr. innbygger. Det som trenges er

bruttoutgiften pr. klasse og pr. elev ved de enkelte skoler. Det kan også være interessant å se skyssutgiftene i sammenheng med de enkelte skolers driftsutgifter forøvrig, da dette kan ha betydning for kretsreguleringen. Det finnes nok en rekke kommuner som har spart utgifter til lærerlønn m.v. ved å slå flere skoler sammen, men som senere har oppdaget at voldsom stigning i skyssutgiftene har fått vinningen til å gå opp i spinningen og kanskje vel så det.

Helsesektoren er meget utgiftskrevende i fylkeskommunenes budsjetter. Det er nesten utrolig store variasjoner i kostnadene pr. pasient og pr. kurdag fra ett sykehus til et annet. Av kurpengefastsettelsene for 1976 kan en se at driftsutgiften pr. kurdag varierte ved et sykehus i Buskerud fra kr. 420 til 685 ved et tilsvarende sykehus i et nabofylke, en differanse på hele 63%. I 1975 var differansen 60%, slik at det kostbare sykehus stadig beveger seg lenger fra det billige, ikke bare totalt, men også relativt. Det burde finnes statistikk som ikke bare viser at forholdet er slik som jeg nettopp nevnte, men også hvorfor. Dette bør kunne oppnås ved en viss oppspalting av driftsutgiftene målt pr. kurdag og pr. pasient og beleggsprosent og gjennomsnittlig liggetid pr. pasient m.v. Særlig stort er behovet for slik statistikk i dag, da folketrygden betaler 75% av driftsutgiftene. Fra 1977 skal folketrygdens andel av driftsutgiftene gå ned til 50%, hvilket betyr at fylkenes andel går opp fra 25 til 50% og således fordobles. Det vil antagelig føre til at det ikke blir så store forskjeller fra sykehus til sykehus som det er i dag, noe som vel også er meningen bak nyordningen. De fylkeskommuner som har latt sykehusutgiftene stige særlig mye, får en kraftig baksmell i 1977 og senere. Merutgiften ved økning av fylkeskommunens andel fra 25 til 50% medfører en merutgift på ca. kr. 105,- pr. kurdag ved det nevnte sykehus i Buskerud, mens merutgiften ved det andre sykehuset blir hele ca. 171,- pr. kurdag for den fylkeskommunen som driver dette sykehuset. Det er en merutgift på hele ca. kr. 10.000.000 i forhold til om merutgiften hadde ligget på samme nivå som ved det nevnte sykehuset i Buskerud.

I uttalelsen av 1968 om funksjonsfordelingskomitéens Innstilling II, skrev fylkesmannen i Buskerud at dersom Sosialdepartementet bestemte at kurpengene ikke skulle stige med mer enn en nærmere angitt prosent fra det ene år til det andre, kunne de opprinnelige regler i sykehusloven virke tilfredsstillende. Ved å sette et slikt "tak", ville man oppnå at de som klatret over dette "taket" måtte betale det overskytende selv, mens de som holdt seg innenfor "taket" fikk dekket 75%, senere 80 og 85% av driftsutgiftene ved sykehusene.

Jeg tror fremdeles at dette ville vært en godt brukbar ordning. Den endring som nå er vedtatt fra 1977, rammer både de fylkeskommuner som har holdt igjen på driftsutgiftene og de som har latt disse stige særlig sterkt, selv om baksmellen i 1977 som nevnt blir særlig hard for sistnevnte.

Også for sykehjem og aldershjem er det store utgiftsvariasjoner fra institusjon til institusjon, uten at det alltid er så lett å påvise at pasientene eller pensjonærene har det bedre i en dyr institusjon enn i en billigere. Selv om det som regel er nokså iøynefallende at det er lønnsutgiftene som forårsaker de store forskjellene, er det likevel behov for detaljert sammenlignende statistikk som har med både lønnsutgifter og andre utgifter målt pr. pasient. Av meget stor betydning er det også å få statistikk som viser investeringsutgifter ved større og mindre sykehjem og aldershjem. Det synes ikke å være tvilsomt at den ramme som Sosialdepartementet har fastsatt for byggekostnader ved nye sykehjem, fører til at større sykehjem kan bygges med vesentlig høyere standard innenfor rammen enn små sykehjem. Det er alltid endel sentrale kostnader som påløper med omtrent samme totale størrelse enten sykehjemmet har 15,25 eller 40 senger. Dette gjelder bl.a. fyrhus, kjøkken, legekantor og vaktrom m.v.

I denne sammenheng vil jeg gjerne nevne et område hvor detaljert, fullstendig statistikk antagelig vil kunne rydde av veien vesentlige misforståelser. Det gjelder de stadig gjentatte uttalelser om at man må bygge sykehjem og sykehoteller for å redusere kostbare sykehusopphold. Slike uttalelser er basert på sammenligning mellom gjennomsnittlig kostnad pr. kurdag i sykehusene og gjennomsnittlig kostnad i sykehjem og sykehoteller. Ingen synes å ta hensyn til at liggetid i sykehuset som eventuelt kan erstattes med opphold i sykehjem og sykehotell, koster vesentlig mindre pr. dag enn den gjennomsnittlige kurdagsutgift hvori inngår alle slags undersøkelser, operasjoner, medisiner, overvåking med meget mere. Den tid som pasienten ligger i sykehuset for å komme seg igjen etter behandling m.v. er i virkeligheten så billig at den neppe kan gjøres billigere ved opphold i sykehjem eller sykehotell.

Betraktningene foran fører etter min mening til at sykehjem og i tilfelle sykehotell må bygges med helt annen begrunnelse enn det å spare utgifter. Hovedbegrunnelsen for å bygge sykehjem må være at pasienten skal kunne være i sitt naturlige nærmiljø. Begrunnelsen for sykehotell må være at det ikke er mulig å bygge til noen senger ved vedkommende sykehus. Kan sykehuset utvides med tilstrekkelig antall senger for å dekke behovet for sykehotell, er jeg ikke i tvil om at det vil bli en rimeligere løsning, bl.a. fordi at en hel rekke av de

bygninger og tilbud som et sykehotell måtte omfatte allerede vil være tilstede i sykehuset.

Fylkesvegene er en betydelig utgiftspost i fylkesbudsjettene, slik kommunale veier er det i mange primærkommunale budsjetter. I Buskerud er det nå lagt asfalt og oljegrus på 95% av fylkesveiene, noe som har ført til vesentlig nedbremsing av stigningen i utgiftene til vedlikehold av fylkesveiene. Det vil være av stor interesse å få statistikk som viser vedlikeholdsutgiftene pr. km på fylkesveger med asfalt eller oljegrus og fylkesveier med vanlig grusdekk, også for forskjellige trafikkintensiteter. Jeg er ikke i tvil om at de meget store fordeler som oljegrusveier frembyr både for trafikkanter på veien, og de som bor ved veien og som slipper støvplagen, oppnås uten at det koster noe ekstra i det hele tatt. Dersom illustrerende utgiftstall hadde foreligget forlengst, ville nok fylkesveistrekningene med oljegrus vært vesentlig større enn de er i dag overalt i landet. I Buskerud er som nevnt, nesten alle fylkesveier belagt med asfalt eller oljegrus, og dette resultatet er oppnådd samtidig som veibudsjettets andel av nettobudsjettet stadig har sunket.

Jeg har flere ganger hørt den innvendig at oljegrusleggingen fører til tap av arbeidsplasser ute i distriktene. Det er neppe noen holdbar innvending. Jeg er sikker på at det er langt større betydning for utkantområdene å få skikkelige veier enn det å beholde de arbeidsplasser som forsvinner samtidig med grusveiene.

Gjeldsbyrden varierer meget fra kommune til kommune. Statistikk som årlig blir laget i Buskerud i forbindelse med fordeling av skatteutjammingsmidlene, viser hvordan lånegjelden varierer fra kr. 0,- til nesten kr. 6.000,- pr. innbygger i 1975. Det bør lages årlig statistikk som viser renter - og avdragsbelastning regnet pr. innbygger for hver enkelt kommune i hele landet.

Kommunestatistikk for sentrale myndigheter.

Den tredje hoveddel av statistikkbehovet som jeg nevnte foran, gjelder statistikk som er til hjelp for sentrale myndigheter, fylkesmyndigheter, og kommunale myndigheter ved vurderingen av - og vedtak om overføringer mellom stat - fylkeskommunenene - primærkommunenene. Det eksisterer et mylder av slike overføringer. Hovedtyngden av disse har skatteutjammingsformål, men mange er også ment som en oppfordring til å løse en bestemt oppgave og å være økonomisk hjelp til dette. Det er jo ikke tvil om at forvissning eller håp om tilskudd utenfra til en bestemt oppgave, virker inn på prioriteringen mellom forskjellige oppgaver i kommunene og fylkene. Det er uttrykt sterke ønsker om en sanering av dette overføringsmyldret, men samtidig arbeides det under høytrykk med nye overføringsordninger.

Overføringsordninger eller rettere sagt, tilskuddsordninger som tar sikte på å fremme løsningen av en bestemt oppgave, er det i grunnen ikke så mye å si om i statistikk-sammenheng, dersom det ikke er innebygget også skatteutjammingshensyn i ordningen, slik at tilskuddene graderes relativt sett fra fylke til fylke eller fra kommune til kommune. Det er de forskjellige skatteutjammingsordningene som i første rekke skaper behovet for en klargjørende statistikk. Blant skatteutjammingsordninger som teller mest, nevner jeg statstilskudd til skoleutgiftene i primærkommunene og fylkeskommunene, tilskudd fra skattefordelingsfondet og tilskudd til fylkenes veiutgifter. Det finnes også ordninger med tilskudd som må betraktes som rene finansieringstilskudd, selv om slike ordninger i sitt innerste også kan være motivert av bl.a. skatteutjammingshensyn. Jeg nevner her fylkestilskudd og kommunetilskudd til riksveianlegg og kommunetilskudd til fylkesveianlegg. Selv om slike tilskudd som nevnt, også kan være begrunnet ut fra skatteutjammingshensyn, er det ikke sjelden at de virker stikk motsatt, bl.a. p.g.a. manglende statistikk som viser hvordan virkningen faktisk blir.

Etter min mening, er den statistikk som årlig innhentes i forbindelse med skatteutjammingsvurderinger eller som forøvrig foreligger og brukes bl.a. ved slike vurderinger, utilstrekkelige som grunnlag for en fullstendig vurdering av utjammingsbehovet. Det er ikke nok å se på gjennomsnittlig skatteinntekt pr. innbygger i landet, slik hovedkomitéen for reformer i lokalforvaltningen har foreslått for den nye skatteutjammingsordning. Skatteutjammingsstatistikken i Buskerud i en årrekke har vist hvordan utgiftstrangen pr. innbygger er helt annerledes i små kommuner enn i større kommuner. Skal en kommune med 2.000 innbyggere kunne holde samme standard i det kommunale tilbud av tjenester som en kommune med 15.000 innbyggere, trenger den lille kommunen adskillig flere skatte kroner pr. innbygger. Er forholdet - slik man ofte ser - at kommunen med lite innbyggertall også er vidstrakt med spredt og forgrenet bosetting, trenges ytterligere mer inntekter pr. innbygger for å oppnå samme standard i service-tilbudet.

Som et noe avskrekkende eksempel, kan jeg nevne at i 1973 var netto driftsutgift til skoleverket i Ål kommune med ca. 4.500 innbyggere og Sigdal kommune med ca. 3.800 innbyggere, henholdsvis kr. 600,- og kr. 560,- pr. innbygger. I Modum kommune med ca. 11.800 innbyggere og Øvre Eiker kommune med ca. 13.500 innbyggere, var netto driftsutgift til skoleverket henholdsvis kr. 459,- og kr. 449,- pr. innbygger. Inntekter av skatter og avgifter pr. innbygger var i de to sistnevnte kommuner på samme nivå som i Sigdal, men noe lavere enn i Ål. Ved fastsettelse av tilskuddsprosent til lærerlønn for den nye 3-års-

perioden fra 1975, skulle en tro det ville blitt forsøkt å redusere forskjellen i netto driftsutgift til skoleverket i de to førstnevnte kommuner i forhold til de to sistnevnte. Men resultatet ble tvert imot at tilskuddet til Ål og Sigdal ble satt ned, mens tilskuddet til Modum og Øvre Eiker ble satt opp, med det resultat at forskjellen i 1974 ble mye større i 1975. Årsaken synes å være at vedkommende departementer la avgjørende vekt på skatteinntekt pr. innbygger og liten eller ingen vekt på andre momenter som dog kan være av meget stor betydning når skatteutjamning skal vurderes. Jeg går ut fra at dersom det hadde foreligget statistikk som illustrerte den forskjellige utgiftstrang som jeg har nevnt foran, ville resultatet for de nevnte kommuner blitt annerledes.

Hovedkomitéen for reformer i lokalforvaltningen har foreslått at de fleste nåværende tilskuddsordninger mellom stat, fylke og kommune skal falle bort, og at skatteutjammingsmidlene fra skattefordelingsfondet i det vesentlige skal fordeles etter faste kriterier. Komitéen foreslår at hovedkriteriet skal være inntektsskatten, og slik at alle kommuner - stor eller liten - skal søkes bragt opp til gjennomsnittlig inntektsskatt pr. innbygger i landet, inklusive Oslo. Det burde bli lettere å skaffe seg og beholde oversikten når en rekke forskjellige tilskuddsordninger faller bort og blir erstattet med skatteutjammingsmidler fordelt etter faste kriterier, men det er da avgjørende nødvendig at man har tilgjengelig statistiske opplysninger tilstrekkelig til å vurdere om skatteutjammingsordningen virker i samsvar med intensjonene. Buskerud fylke har gitt en meget omfattende uttalelse om hovedkomitéens innstilling, og mener - på grunnlag den statistikk som foreligger i Buskerud - å kunne påvise at fordeling av skatteutjammingsmidlene etter hovedkomitéens forslag ville føre til lite rimelige resultater. Hovedgrunnen til denne konklusjonen er at Buskerud mener at inntektsbehovet pr. innbygger er så forskjellig fra kommune til kommune at fordeling i det vesentlige på grunnlag av inntektsskatt pr. innbygger vil bli altfor bundet til kartet og ialtfor liten utstrekning følge terrenget. Generelt mener Buskerud at kommuner med høyt folketall - under ellers like vilkår - trenger tildels vesentlig mindre inntekt pr. innbygger enn det småkommunene trenger for å kunne tilby samme service. Hovedkomitéens forslag vil etter Buskeruds mening kunne resultere i at en del større landkommuner får nærmest overflod av penger i forhold til sitt behov, mens en lang rekke småkommuner vil få det vanskeligere enn før. De fleste småkommuner i Buskerud ville komme klart mer uheldig ut etter hovedkomitéens forslag enn de gjør det under den ordning som forsvinner i 1976, og jeg tror at noe tilsvarende ville bli resultatet for en lang rekke små kommuner i andre fylker.

Jeg nevnte at det forestår betydelige endringer i det økonomiske bilde i fylkene og kommunene. Fullgod statistikk er av avgjørende betydning når slike omfattende endringer skal fastsettes. Dessverre er flere av de ordninger som er fastsatt for 1977 og som har meget stor betydning for kommunesektoren, skoleeksempel på hva som kan skje når det økonomiske statistikk-materiale er utilstrekkelig. Det er nå helt klart at inntektsbehovet i fylkeskommunene 1977 har vært sterkt undervurdert, hvilket har medført at maksimumsprosenten for direkte fylkeskatt ble satt altfor lav med det resultat at mesteparten av skatteutjanningsmidlene for 1977 må overføres til fylkeskommunene, på bekostning av primærkommunene. I 1976 fikk primærkommunene ialt 1.300.000.000 fra skattefordelingsfondet, men i 1977 bare vel 800.000.000. Gevinsten ved at det kommunale tilskudd til folketrygden faller bort i 1977 og at fylkesskattprosenten som nevnt er satt for lavt, faller først og fremst på kommuner med forholdsvis høyt inntektsnivå. Nedgangen i skatteutjanningsmidlene til primærkommunene rammer de svakere kommuner. Resultatet for 1977 blir derved at man tar fra de svake kommuner og gir til de sterkere. Det var neppe meningen med nyordningene. Var fylkesskatten for 1977 blitt fastsatt til 9% som vi mente var minimumsbehovet, ville fylkeskommunene greidd seg med 6-7 hundre millioner kroner mindre i skatteutjanningsmidler slik at primærkommunene kunne fått tilsvarende mer av disse.

Flere store eksisterende tilskuddsordninger har forskjellen i skatter og avgifter pr. innbygger fra kommune til kommune som det alt overskyggende fordelingsgrunnlag. Det er klart at når inntekter jevnes ut gjennom automatisk skatteutjanningstilskudd, må andre tilskudd som nå bygger på ujamn inntektsfordeling bortfalle i sin nåværende form. Jeg tenker her særlig på statstilskudd til lærerlønn i grunnskolen, statstilskudd til videregående skoler og statstilskudd til fylkenes veiutgifter. Som eksempel nevner jeg at i 1973 svarte statstilskuddet til veiutgiftene i Sogn og Fjordane fylke til ca. kr. 16.000 pr. km fylkesvei, mens det Vest-Agder fylke ble ca. kr. 4.000 pr. km. Det kunne være riktig i 1973 da skatteinntektene pr. innbygger lå mye lavere i Sogn og Fjordane enn i Vest-Agder, men dersom Sogn og Fjordane fylkeskommune bringes opp på høyde med Vest-Agder gjennom automatisk skatteutjanningstilskudd, ville det jo være direkte meningsløst å fordele statstilskuddet til fylkesveiutgiftene som før. Noe tilsvarende vil det bli med de to andre statstilskudds-ordninger jeg nettopp nevnte.

Det riktige vil nok være at alle tilskudd som har skatteutjanning som mål, blir samlet i én ordning. Til grunn for den nye ordning bør

ligge meget omfattende statistikk som viser at ikke bare den faktiske skatteinntekt pr. innbygger varierer fra kommune til kommune, men at også inntektsbehovet pr. innbygger er forskjellig. Det er helt på det rene at inntektsbehovet er forskjellig. Klarer man ikke å finne frem til statistikkformer som klarlegger dette, vil skatteutjammingsordningene ikke kunne bli tilfredsstillende.

Jeg har i et par tidligere tilsvarende foredrag pekt på at fastsettelse av samme fylkesskatt for alle fylkeskommuner vil by på meget store problemer. Det som har skjedd for 1977 viser helt klart at dette var en viktig innvending mot en den nye ordning. Etter mitt skjønn er det ikke tvilsomt at inntektsbehovet i fylkeskommuner i forhold til inntektsbehovet i primærkommunene, varierer tildels betydelige fra fylke til fylke. I noen fylker kan fylkeskommunens inntektsbehov være forholdsvis lite, mens det motsatte kan være tilfelle i primærkommunene i det samme fylke. Jeg tror at repartisjonskatten i dag svarer til ca. 6% av skattbar inntekt i gjennomsnitt for alle fylker. Men fra fylke til fylke er det variasjon på opp til et par prosentenheter. Der hvor repartisjonskatten i dag tar forholdsvis lite, får vedkommende kommuner i dag beholde forholdsvis mye av sin kommuneskatt. Når et slikt fylke skal løftes opp på gjennomsnittlig fylkesskatt, vil det gjøre meget store innhogg i kommuneskatten, og det vil ikke hjelpe vedkommende kommuner om fylkesskatten i et slikt fylke blir satt lavere enn maksimumsgrensen, da det er skattyterne i vedkommende fylke og ikke kommunekassene som får glede av det. Jeg nevnte i de tidligere foredragene at dette problemet i 1977 måtte løses gjennom store, nye overføringer fra statskassen og ved endring i någjeldende overføringsordninger, og at det under alle omstendigheter ville bli et meget komplisert puslespill hvor det ble meget vanskelig å få alle biter til å falle på plass. Såvidt jeg kan skjønne, er det en rekke biter som det ikke var mulig å få plassert i puslespillet for 1977.

Som kjent er nå sykehusloven endret slik at folketrygdens andel av driftsutgiftene ved helseinstitusjonene gikk ned fra 75 til 50% fra 1.1.1977. Dette kombineres med bortfall av kommunetilskuddet til folketrygden. Denne endringen vil for svært mange kommuner virke motsatt av den virkning innføring av direkte fylkesskatt medfører. Kommuner som har forholdsvis høyt inntektsnivå og ville tapt forholdsvis mye dersom den direkte fylkesskatt var fastsatt til det nivå som var nødvendig for å gi gjennomsnittsfylket tilstrekkelig inntekt, vil til gjengjeld spare forholdsvis mye på at kommunetilskuddet til folketrygden bortfaller, fordi begge deler er knyttet til inntekten.

Blant annet derfor er det sterkt beklagelig at fylkesskatten for 1977 ikke ble fastsatt til høyere enn maksimum 8%.

Men heller ikke endringen i sykehusloven er problemfri. Utgiftsnivået ved helseinstitusjonene er svært forskjellig fra fylke til fylke, slik at det økonomiske nettoresultat vil variere betydelig. Gjennomsnittlig vil antagelig omkring 2% av skattbar inntekt være tilstrekkelig til å dekke den merutgift som fylkeskommunene får ved dobling av sykehusutgiftene, men jeg ser ikke bort fra flere fylker vil trenge vesentlig mer enn det. Også her er det sterkt behov for klarleggende statistikk. Jeg har nevnt at endel fylker får en kraftig baksmell i 1977 p.g.a. høyt utgiftsnivå i helsesektoren. Når fylkeskommunene må betale 50% av sykehusutgiftene mot hittil 25%, vil nok fylkeskommunene i langt større utstrekning enn hittil prøve å holde utgiftene nede. I en slik situasjon er det viktig å se hvordan utgiftsnivået er i andre fylker.

Jeg tror jeg har nevnt allerede hvor viktig det er at statistikken er slik at en kan stole på den. Den må også vise nettopp det man er ute etter å få vite. Som eksempel på en noe misvisende statistikk, kan jeg nevne at for noen år siden så jeg en statistikk fra Statistisk Sentralbyrå som viste at kontantbeholdningene i kommunekassene i Buskerud utgjorde ca. 80. mill.kroner. En statistikk som fylkesadministrasjonen hadde laget selv, viste imidlertid at kontantbeholdningene var bare ca. 40 mill.kroner. Ved henvendelse til byrået fikk vi oppklart at det meste av differansen skyldtes at det i oppgaven over kontantbeholdninger var tatt med gjeldsbrev som endel kommuner hadde i Ranfoss kraftanlegg og Mykstufoss kraftanlegg og som var utstedt til sikkerhet for lån som disse kommuner hadde ytet kraftanleggene mot å få kraft fra disse anlegg. Midler til dekning av disse lån, var i stor grad skaffet tilveie ved å ta lån i banker m.v. Dette representerte jo ikke på noen måte noen kontantbeholdning for disse kommuner, men figurerte likevel i statistikken over kontantbeholdninger i Buskerud og med det resultat at likviditeten i fylkets kommuner syntes å være svært god i forhold til kommuner i andre fylker. Som et annet eksempel nevner jeg en statistikk som viste antatt formue og antatt inntekt pr. skattyter. En av de kommuner som vi vet har høyest formue og inntekt regnet pr. innbygger, hadde lavest formue og inntekt regnet pr. skattyter. Årsaken var at det i vedkommende kommune var en mengde hytteeiere som hver var representert med én skatteyter, men som bidro med en forholdsvis liten formue og særlig med liten inntekt. Slike statistikker har det ingen hensikt å lage og de kan gjøre mer skade enn gagn.

I Buskerud har vi i mange år laget vår egen statistikk som supplement til den statistikk som var tilgjengelig fra sentralt hold, og når det ble funnet nødvendig og hensiktsmessig. I slutten av 60-årene fikk vi mistanke om at de normalsatser som ble fastsatt som grunnlag for statstilskudd til videregående skoler, på langt nær holdt tritt med lønns- og prisstigningen. Vi innhentet da regnskapsopplysninger fra samtlige fylker i landet, og kunne da konstatere at mistanken var berettiget. Vi gjorde henvendelser til Kirke- og undervisningsdepartementet, og oppnådde i 1969 at satsen for gymnasene for 1968 ble justert noe oppover, slik at det ble gitt etterbetaling for 1968, samtidig som gymnassatsen for 1969 også ble justert noe opp. Det medførte også at departementet innhentet regnskapsoversikter fra samtlige fylker for regnskapsåret 1969, og i 1970 ble satsene på grunnlag av dette, justert betydelig opp. Siden har normalsatsene vært justert oppover nogenlunde tilfredsstillende, bl.a. som følge av konferanser mellom departementet og Norske Kommuners Sentralforbund med bistand fra Buskerud.

Vi har hvert år siden normalsatsordningen ble innført, laget oversikt over hvordan driftsutgiftene ved de videregående skoler i Buskerud har beveget seg i forhold til normalsatsen. Tilskuddsprosenten for Buskerud er fastsatt til 45, og i de siste år har det faktiske tilskudd ligget nogenlunde på dette nivå, noen ganger litt under og noen ganger litt over. Vi har forsøkt å dempe utgiftsstigningen så langt det har vært funnet forsvarlig, og har bl.a. lagt vekt på å fylle klassene innenfor vanlige normer. Tilgjengelige opplysninger synes å vise at Buskerud ligger på et brukbart nivå for såvidt angår driftsutgifter pr. elev.

Statistikk som grunnlag for budsjettarbeidet

Mitt inntrykk er at enhetskostnadene i driftsbudsjettet for Buskerud fylkeskommuner i dag ligger forholdsvis brukbart an, sammenlignet med landsgjennomsnittet. Dette gjelder ikke bare undervisningssektoren som jeg nettopp nevnte, men også helsesektoren og veisektoren. For en del år tilbake var forholdet annerledes. Nivået i dag er resultatet av meget nitid vurdering gjennom en årrekke, hvor fylkesadministrasjonen årlig har vurdert kritisk hver eneste budsjettpost bl.a. på grunnlag av sammenlignende statistikk, muligheter for rasjonaliseringsgevinster, vurdering av behovet for vedkommende funksjon m.v. Dette arbeid har båret rike frukter. Jeg nevner fylkesveiene, hvor det oljegrusprogrammet som ble vedtatt i 1966 tok sikte på å bedre veistandarden og redusere veiutgiftene. Resultatet

overstiger vesentlig de forventninger vi hadde, ikke minst når det gjelder det økonomiske resultat. Jeg nevner også helsesektoren, hvor Buskerud har vært meget påpasselig også etterat sykehusloven trådte ikraft. Resultatet er at enhetskostnadene ved helseinstitusjonene i Buskerud ligger vesentlig under landsgjennomsnittet, og det har bidratt vesentlig til at fylkeskommunen nå er istand til å skaffe den egenkapital som er nødvendig til den meget store utbygging av Drammen sykehus og andre helseinstitusjoner m.v. Særlig betydningsfullt er jo utgiftsnivået i helsesektoren nå, da fylkeskommunenes andel av driftsutgiftene fordobles.

Skal en sammenligne enhetskostnadene i sitt eget fylke eller sin egen kommune med tilsvarende kostnader i andre fylker eller kommuner, bør statistikk over de kostnader en skal sammenligne med være forholdsvis lett tilgjengelig. Det ville være meningsløst om samtlige fylker og samtlige kommuner hver for seg skulle skaffe til veie de opplysninger som er nødvendige for sammenligningen. Resultatet er da også blitt at altfor lite opplysninger har vært tilgjengelige. Det er gledelig at arbeidet med å skaffe mer statistikk på dette feltet nå er i god gjenge. En arbeidsgruppe med representanter fra Statistisk Sentralbyrå, flere departementer, Norske Kommuners Senralforbund og kommunesektoren har utarbeidet statistikk-forslag som nå er realisert av Statistisk Sentralbyrå.

Jeg tror at denne nye statistikken vil være til hjelp i vurderingen av eget utgiftsnivå. Jeg er ikke i tvil om at driftsutgiftene mange steder kan reduseres med betydelige beløp som kommer meget godt med på investeringssiden. Når Buskerud fylkeskommune kan klare å skaffe hele egenkapitalen på antagelig minst 230 mill.kroner til det påbegynte byggearbeidet ved Drammen sykehus og før utløpet av 1977 allerede har skaffet over 140 millioner av denne egenkapitalen, skyldes dette ikke minst at Buskerud som nevnt har gjort store anstrengelser for å holde driftsutgiftene nede og dermed frigjøre beløp til investeringene.

Nå som denne nye statistikken foreligger, vil det forhåpentlig bli vesentlig lettere å sammenligne egen virksomhet med tilsvarende virksomhet i andre fylker og kommuner. Det er imidlertid grunn til å tro at det foreliggende statistikkforslag ikke går langt nok i detaljer, noe som bl.a. har sammenheng med at arbeidsgruppen fant å burde starte noe forsiktig. Når det gjelder detaljer, kan jeg nevne at ved utarbeidelsen av fylkesbudsjettforslaget for 1975, fant vi at utgiftsforslaget for ett av de tre somatiske sykehusene, lå høyere enn det vi mente burde aksepteres, selv om sykehussjefen allerede hadde foreslått betydelig nedskjæringer. Vi gikk da gjennom alle 3 sykehusbud-

sjetter og beregnet driftsutgiftene på hver eneste post pr. pasient og pr. kurdag. På nesten hver eneste lønnspost lå ett av sykehusene til dels vesentlig høyere pr. kurdag og pr. pasient enn de øvrige 2 sykehus, noe vi mente det ikke skulle være tilstrekkelig grunn til. Resultatet ble at det samlede lønnsbudsjett for det dyreste sykehuset ble redusert med kr. 2 mill.

Jeg nevner også at som grunnlag for fordelingen for skatteutjammingsmidlene, blir laget oversikt over driftsutgiftene på hovedkapitlene i alle kommunebudsjettene, beregnet pr. innbygger. Videre lager vi oversikt over overskudd på løpende utgifter og inntekter i regnskapet sammenholdt med års budsjett, totalt og pr. innbygger. Gjeldsbyrden og avdragsbyrden blir beregnet totalt og pr. innbygger og en kan derved se hvor mye hver enkelt kommune har igjen til investeringer totalt og pr. innbygger. Disse oversiktene har bl.a. gjort det helt klart at småkommunene på de fleste sektorer har høyere driftsutgifter pr. innbygger enn større kommuner har. Dersom en også hadde fått med investeringsutgifter over en årrekke, ville resultatet der sikkert blitt at investeringene i småkommunene krevet vesentlig mer pr. innbygger enn tilsvarende investeringer i større kommuner.

Jeg har i det foregående prøvd i gi en grovmasket oversikt over behovet for statistikk i kommunesektoren, og beskjefte meg mindre med detaljene i statistikken. Jeg viser her til de nye struktur-tall jeg har nevnt.

Avsluttende merknader

Jeg vil til slutt fremheve hvor viktig det er at statistikken brukes til ikke bare å vurdere vedkommende års utgifter og inntekter, men at statistikken også brukes som grunnlag for å bedømme utviklingen fremover i den utstrekning det er mulig. Jeg nevnte Buskeruds uttalelse til Innstilling II fra funksjonsfordelingskomiteen i 1968, hvor vi på grunnlag av statistiske opplysninger om utviklingen i endel år før 1968, kunne påvise med temmelig stor sannsynlighet hvordan utviklingen ville bli i årene framover, dersom ikke spesielle tiltak ble truffet. Det vi på dette grunnlag spådde i 1968, har senere vist seg å stemme meget godt med den utvikling vi faktisk har fått.

AKTUELLE STATISTIKKSPØRSMÅL VEDRØRENDE MILJØ- OG RESSURSFORVALTNING

I St.meld.nr. 50 for 1974-75 - Naturressurser og økonomisk utvikling har Regjeringen utformet et opplegg for en ny ressurspolitikk. Som innledning i denne meldingen står det bl.a.:

"Verdens befolkning og menneskenes samlede virksomhet har etter hvert fått et slikt omfang at vi på en rekke områder kan ane grenser for videre vekst. Hittil har naturen i hovedsak vært i stand til å rette opp de forstyrrelser som menneskene har skapt, selv om forurensninger og landskapsødeleggelser har skapt problemer. Nå begynner våre inn-grep å bli så omfattende at de i omfang kan sammen-liknes med naturens egne prosesser."

I de senere år har drøftelser om slike spørsmål tiltrukket seg større interesse. Oljekrisen høsten 1973, virket som en vekker. Den illustrerte både hva som kan skje når en meget viktig ressurs blir mangelvare og hvor avhengig landene er av hverandre.

Stortingsmeldingen befester erkjennelsen om at vi befinner oss i et stoffmessig lukket system. Dette har bl.a. ført til at arbeidet med å klarlegge hva som finnes av naturressurser og konsekvenser av ulik utnyttelse er satt igang.

Dagens situasjon når det gjelder ressurs situasjonen framstilles svært forskjellig. De største problemene sies i det ene øyeblikk å oppstå for mineraler, i andre for energi eller matvareproduksjon. Som årsak til dette pekes det

bl.a. på befolkningsøkning, velferdsøkning, teknologi eller det økonomiske system. Framtidsutsiktene framstilles som lyse eller som om dommedag står for døren.

De ulike oppfatninger skyldes uenighet om den aktuelle ressurs-situasjon, delvis uenighet om hvilke muligheter teknologisk utvikling kan gi, og også uenighet i synet på muligheter til bevisst styring av utviklingen.

RESSURSFORVALTNING

I den nevnte stortingsmelding nr. 50, som bl.a. bygger på utredningen "Norges ressurs-situasjon i global sammenheng" NOU 1975:55, går det bl.a. fram at selv om ressursene på mange områder er store, kreves det grundig overvåking av situasjonen og det kreves spesielle forvaltningsmessige tiltak for ikke å komme opp i krisesituasjoner.

Som et skritt på vegen for å få en samordnet naturressurspolitikk ble det i stortingsproposisjon nr. 1 1973-74 foreslått opprettet en Ressursavdeling i Miljøverndepartementet.

ARBEIDSOPPGAVER

Ressursavdelingens oppgaver er i hovedsaken todelt - en forvaltnings- eller politikkdell og en teknisk/administrativ del.

1. Forvaltningsoppgaver.

Forvaltningsoppgaver går ut på å utføre retningslinjer for en fornuftig ressurspolitikk. Dette må sannsynligvis skje gjennom flere kanaler hvorav de viktigste trolig bør være:

- meldinger til Stortinget om ressursregnskap og ressursbudsjetter
- langtidsprogrammeringen
- spesialanalyser som for eksempel oppfølging og supplering av Ressursutvalgenes utredninger
- medvirkning til å fremme ressursbesparende tiltak i næringslivet
- den offentlige fysisk-økonomiske oversiktsplanlegging.

2. Teknisk/administrative oppgaver.

Denne delen består i å utvikle tekniske hjelpemidler og organisatoriske opplegg for å kunne gjennomføre en ressursforvaltning som nevnt foran. Hjelpemidler i denne sammenheng er for øyeblikket i første rekke ressursregnskaps- og budsjettssystemer, kartverk og geodatasystemet. Ressursavdelingen er tillagt oppgaver med å utvikle et opplegg for ressursregnskap og ressursbudsjett. Avdelingen arbeider dessuten med utvikling av et geodatasystem og er dessuten tillagt det sentrale ansvar for kart- og oppmålingsvirksomheten i Norge. NGO og NSKV, og fra 1. januar i år også de nye fylkeskartkontorene, sorterer administrativt under Ressursavdelingen.

I all beskjedenhet må en ha lov til å si at det har skjedd en rekke ting på de felter Ressursavdelingen har hatt ansvar, i det relativt korte tidsrom siden avdelingen ble etablert 1. juni 1974.

I NOU-serien er det nylig lagt fram en rapport om ressursregnskap hvor en trekker opp linjene for arbeidet framover.

I fjor la Regjeringen fram en St.meld. om kart- og oppmålingsvirksomheten som bla. førte fram til etablering av statlige kartkontorer i alle fylker 1. januar i år. Meldingen innebærer en ny giv på mange områder innen kart og oppmåling. Det er satt i gang et stort prosjekt som skal munne ut i en Norsk kartplan.

Når det gjelder geodata er en i full gang med den konkrete konstruksjon av det såkalte GAB-systemet med tanke på å iverksette dette for alle landets kommuner fra 1979.

I en stortingsmelding som skal legges fram i Statsråd 2. september fremmer Regjeringen en rekke forslag vedrørende ressursregnskap og Geodatasystemet, herunder spesielt GAB-systemet.

Jeg kan også nevne at avdelingen i sommer ble styrket med et eget energikontor.

Jeg skal nedenfor mer i detalj omtale de enkelte tiltak, ressursregnskap, geodata og kartvirksomheten, som jeg kort har nevnt ovenfor.

Ressursregnskap.

Så sent som i juni i år avga Styringsgruppen for prosjektet "Ressursregnskap-ressursbudsjettering" sin første utredning. Rapporten bygger på et omfattende utredningsarbeide der det bl.a. er laget prøveregnskap for energi, fisk og arealer.

En regner nå med å ha avklart metodene for et ressursregnskap, og i NOU'en foreslås det at arbeidet videreføres med sikte på å komme fram til et operativt system for regnskapsføring av enkelte ressurser som rutine fra omkring 1980.

Regnskapsføringen skal skje etter materialstrømsprinsippet.

Det betyr at en skal følge en ressurs, f.eks. et mineral fra forekomst, via uttak til produksjon, forbruk og eventuelt gjenvinning og resirkulering. På et hvert nivå skal mengden av ressursen angis i fysiske enheter. Dette skal gi grunnlag for å se sammenhengen mellom forekomst og bruk, og for å kunne sette inn tiltak på det punkt i materialstrømmen hvor tiltaket får størst effekt. Vanligvis vil det være på uttaksstadiet.

På bakgrunn av regnskapet skal det utarbeides ressursbudsjetter, der en setter rammer for uttak og forbruk av viktige ressurser. Skal slike rammer få noen reell virkning må de innarbeides i den regionale planlegging, men det er enda ikke avklart hvordan ressursregnskapene skal brukes i behandlingen av ressursforhold i fylkes- og generalplanarbeidet.

En tar ikke sikte på å pålegge kommunene nye rapporteringsrutiner eller annen særskilt datainnsamling til ressursregnskapet. En skal i det alt vesentlige basere seg på tall som foreligger i ulike statistikker etc, men en vil søke å få til en samordning av den datainnsamling som i alle fall foregår. Det vil trolig bli utarbeidet visse retningslinjer for hvordan mengden av en ressurs skal angis etc. slik at regionale tall enkelt kan summeres til riksnivå.

Fram til 1980 vil en utarbeide flere prøveregnskaper og - budsjetter for flere ressurskategorier, i første omgang for arealer og energi. En tar bl.a. sikte på å kunne bruke arealregnskapet til å følge med i avgang og tilgang på ulike arealkategorier. En vil f.eks. gjennom dette få et bedre instrument til å følge med i

om den landbrukspolitiske målsetting om oppdyrking av 1 mill. daa fram til 1990 oppfylles. I perioden fram til 1980 vil en måtte avklare flere spørsmål om kopling mellom ulike ressursregnskaper og det økonomiske modell- og planleggingsapparatet.

Kart- og oppmålingsvirksomhet.

Kart- og oppmåling får stadig større betydning og økt anvendelse i en aktiv miljø- og ressursplanlegging. Med de store datamengder en etter hvert må "holde styr på" - må det forenkling til for å få fortalt allmennheten hva dataene egentlig innebærer.

Kart som kommunikasjons- og presentasjonsmedia synes å ha stor berettigelse. Kart kan på enkel og objektiv måte gi informasjon om dagens situasjon vedrørende f.eks. utbyggingsgrad, naturressurs- og forurensningssituasjon. Planlagte tiltak vil også på en nøytral måte kunne presenteres på kartverk.

Kart er med andre ord et hjelpemiddel som allmennheten kan og bør bruke mer planmessig for å følge med i og eventuelt påvirke en utvikling.

Miljøverndepartementet la i fjor fram en stortingsmelding om norsk kart- og oppmålingsvirksomhet. Gjennom stortingsmeldingen har en lagt grunnlaget for en rekke tiltak på dette feltet.

Av konkrete tiltak i meldingen foreslås det bl.a. systematisk fotografering av Norge med 10 års intervaller, og at det topografiske kartverk 1:50 000, økonomisk kartverk og sjøkartverk skal forseres fram. Temakart for kvartærgeologi, jordbunn, vegetasjon m.m. er vist betydelig oppmerksomhet, distribusjon og arkivering av kart skal få sin løsning, tekniske nyvinninger er omtalt og hurtig grafisk produksjon slås fast som viktig. Det foreslås at det settes igang arbeid med en Norsk kartplan. Videre foreslås at lov- og forskriftsverket gjennomgås, suppleres og samles i en lov om norsk kart- og oppmålingsvirksomhet. Det er og foreslått utarbeidet et nasjonalatlas og regionaliserte ressursoversikter (ressursatlas) f.eks. på fylkesnivå.

Meldingen var også grunnlaget for etablering av statlige fylkeskartkontor i alle fylker fra 1. januar i år, slik at det nå er en ensartet administrasjonsordning over alt. Tidligere var ansvaret og oppgavene fordelt på Jordskifteverket og fylkeskommunale kartkontorer med ulike ordninger i de forskjellige fylker.

Departementet har store forventninger til kartkontorene. EDB bidrar til å viske ut grensene mellom det tradisjonelle grafiske kartet og annen informasjonsbehandling. Bl.a. derfor regner en med at kartkontorene i framtida stadig vil få sterkere preg av å være generelle datainnsamlings- og datainformasjonskontor. Kartkontorene vil bl.a. bli trukket inn i arbeidet med geodata-systemet, og kanskje også i ressursregnskap/-budsjett.

Norsk kartplan.

I utredningene "Om norsk kart- og oppmålingsvirksomhet" (NOU 1975:26) og "Kartografi" (NOU 1975:53) ble det foreslått å sette igang arbeid med en Norsk kartplan. Forslaget har fått bred støtte gjennom de avgitte uttalelser til NOU 1975:26. I St.meld.nr. 27 (1975-76) går Miljøverndepartementet inn for at arbeidet med kartplanen settes igang så snart som mulig. I løpet av fjoråret ble det gjennomført et forprosjekt. Det er nå oppnevnt et offentlig råd, Kartplanrådet, og arbeidet med selve kartplanen er i gang med aktiviteter på en rekke felter. Det gjelder spørsmål av mer kartpolitisk natur, så som tempo og omfang av landets hovedkartserier, spørsmål om behovet for nye karttyper, særlig temakart av forskjellig slag. Men prosjektet omfatter også rent tekniske ting, bl.a. er det satt igang et større forskningsprosjekt som gjelder automatisk opptegning av kart og kartdata. I det hele tatt er bransjen i stor grad preget av at datateknikken åpner nye muligheter, både i form av rasjonalisering av manuelle arbeidsoperasjoner, men også når det gjelder produktene som sådan. Ved siden av kart kan en tenke seg at det leveres kartdata på EDB som gir brukerne av kartene helt andre muligheter til å manipulere med kartdata, forstørre og forminske, sammenstille data fra ulike kilder etc.

En er også godt igang med å utarbeide en kartlov, der statens, fylkenes, kommunenes og den enkeltes rettigheter og plikter når det gjelder kart og oppmåling skal beskrives.

Formålet med en norsk kartplan kan oppsummeres slik:

1. Kartplanen skal være et grunnlag for beslutninger og styring i arbeidet med å realisere kartpolitikken.

Kartplanen skal bidra til:

2. At kart og måledata blir tatt i bruk i alle de felter og i det omfang som er hensiktsmessig.
3. At kart og måledata kan gå inn i et samlet informasjonssystem og gi brukerne best mulig informasjonsgrunnlag.
4. At kart- og oppmålingsvirksomheten gis produksjonsressurser i forhold til oppgavene (kvalifisert personell, utstyr, viten)
5. At kart- og oppmålingsvirksomhetens samlede ressurser blir rasjonelt nyttet.

Geodata.

Geodataprojektet er navnet på et utredningsarbeide som underveis har fått en helt annen dreining enn i utgangspunktet. Det startet med de muligheter datateknikken gir for å lage analyser, statistikk o.l. på grunnlag av data stedfestet nøyaktig med kartkoordinater. Har en planlegger tilgang til stedfestede data kan han få et statistikk for fritt valgte områder, han er altså ikke låst til oppgaven for faste kretser.

Det er mest aktuelt å stedfeste bygninger og eiendommer som data de indirekte kan knyttes til og derigjennom bli stedfestet.

En forutsetning for å stedfeste disse objektene er at det finnes registre over disse enhetene. Og her oppdaget en at situasjonen i Norge var svært mangelfull. Eiendoms- og bygningsregistre er det behov for for mange oppgaver i forvaltningen, og en oppdaget at det er store muligheter for å rasjonalisere og forenkle registerføring og rapportering i en rekke offentlige organer ved et samordnet registeropplegg. Slik ble GAB-systemet til og slik ble geodataprojektet et forenklings- og rasjonaliseringsiltak.

Siden Styringsgruppen for utviklingsarbeid med geodatametoden avga sin innstilling i 1976 som NOU 1976:66, har departementet

arbeidet videre med de forslag som ble fremmet der. Arbeidet har særlig vært konsentrert om GAB-systemet, og dessuten på å utarbeide en katalog vedrørende ressurs- og forurensningsdata. En har også arbeidet med å utvikle EDB-programmer for å utnytte geodatametoden, dvs. bruke koordinatbestemte data til analyser etc. i planleggingsarbeid.

De tre bokstavene GAB forteller at systemet skal inneholde data om grunneiendommer, adresser og bygninger.

Grunneiendomsdelen skal etableres på grunnlag av data i grunnbøkene hos tinglysningsvesenet og inneholde de viktigste data om alle eiendommer, festetomter og selveierleiligheter. Tinglysningsvesenet skal ha ansvaret for å levere vedlikeholdsmeldinger til grunneiendomsdelen. Dette innebærer kun en omlegging av eksisterende meldingsrutiner.

Bygningsregistret er tenkt etablert bla. på grunnlag av de data som planlegges innsamlet i løpet av 1978 til et foreslått EDB-register for automatisk beregning av skattetakster. Vedlikeholdet av bygningsregistret er tenkt løst ved en omlegging av de meldingsrutiner kommunene i dag er pålagt til fylkesforsyningnemndene for utarbeidelse av byggestatistikk. En slik ny meldingsrutine vil innebære at meldinger til et eventuelt register for skattetaksering samordnes med meldinger for byggestatistikken, slik at kommunene ikke belastes med en ny meldingsrutine.

Bygningsregistret skal på sikt inneholde alle bygninger som det gjelder meldeplikt for etter bygningsloven. Adresseregistret skal inneholde alle adresser, med referanse til bygning, eiendom og flere kretsbegreper som postsone, valgkrets, skolekrets etc. Kretsbegrepene i adresseregistret vil gjøre det enklere å lage statistikk for disse krestene.

Adresseregistret skal etableres med utgangspunkt i folkeregistret og vil først omfatte alle bebodde hus.

De nye rutinene med meldinger til GAB-systemet vil innebære en forenkling og rasjonalisering for tinglysningsvesenet og kommunene i forhold til de meldingsrutiner de er pålagt i dag.

GAB-systemet er tenkt plasert ved de datasentraler som kommunene bruker. Fylkeskartkontorene vil trolig bli tillagt oppgaven med å ivareta statens oppgaver som eier av systemet ute i distriktene. GAB-systemet skal primært dekke behov i statlige etater, men også kommunene vil få tilgang til systemet. Men siden ikke alle kommuner selv har behov for et slikt register, vil en trolig ta sikte på at staten skal dekke utgiftene til etablering og drift.

En har gjennomført flere praktiske forsøk med deler av GAB-systemet, særlig m.h.t. eiendomsregistrering.

En er nå i gang med å programmere selve GAB-systemet og tar sikte på å starte etablering fra 1979.

Parallelt med dette blir det utviklet tilleggssystemer som de kommuner som vil lagre flere data på EDB enn det blir plass til i selve GAB, kan benytte om de ønsker det.

En tar foreløpig ikke sikte på å starte noen systematisk koordinert registrering av eiendommer og bygninger i GAB-systemet. Men det vil bli gitt muligheter for de kommuner som ønsker det å legge inn koordinater.

Forslag om å etablere GAB-systemet blir som tidligere nevnt fremmet i en stortingsmelding som legges fram i statsråd i disse dager. I denne stortingsmeldingen behandler en også spørsmålet om organisering av datainnsamling i miljøsektoren mer generelt.

Datainnsamlingen og registeransvar for såvidt gjelder naturressurser er idag ikke fast og systematisk organisert. En rekke institusjoner sitter inne med arkiver og systemer av ulike slag (kfr. Geodatautredningen).

Forskjellige utredningsarbeider er utført på dette feltet og bl.a. er behov og organisatoriske og tekniske løsninger berørt.

Utredningene om Databehandling i forvaltningen, Geodatasystemet og Norsk kart- og oppmålingsvirksomhet må kunne sies å danne basis i denne utredningsvirksomheten. Målsettingen med en mer systematisk dataorganisering må være å få til tekniske løsninger som bl.a. muliggjør kobling og sammenligning av innholdet i forskjellige dataregistre. Det må tas sikte på å få til ordninger som sikrer at de samme data ikke samles inn flere ganger av ulike organer, og at de data som samles inn gjøres lett tilgjengelig for alle brukere.

For på sikt å kunne etablere et fullstendig ressursregnskap synes det f.eks. nødvendig at dataprodusenter innordnes i et system. Dette innebærer at det bør kunne stilles generelle krav til oppbygging av de registre som etableres for offentlige midler. Miljøverndepartementet vurderer om det bør institusjoneres en ordning med godkjenning av registre med miljøinformasjon som blir etablert for offentlige midler.